

Jatta Karihtala

Kirjallisuustieteen luokka ajan tasalle

Oulaisten kaupunginkirjaston luokan 86 arviointi

Opinnäytetyö

Syksy 2017

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Kirjasto- ja tietopalvelun tutkinto-ohjelma

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Kirjasto- ja tietopalvelun tutkinto-ohjelma

Tekijä: Karihtala, Jatta

Työn nimi: Kirjallisuustieteen luokka ajan tasalle: Oulaisten kaupunginkirjaston luokan 86 arviointi

Ohjaaja: Salmela, Satu

Vuosi: 2017 Sivumäärä: 74 Liitteiden lukumäärä: 4

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin kvantitatiivisesti Oulaisten kaupunginkirjaston aikuisten osaston tietokirjakokoelman luokkaa 86 eli kirjallisuustiede. Aihe opinnäytetyölle tuli Oulaisten kaupunginkirjastolta. Tutkimusmenetelminä käytettiin kokoelma-keskeistä tilastomenetelmää ja käyttökeskeistä lainaustutkimusta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin lisäksi kyselyä varastointivastuuseen liittyvissä asioissa.

Opinnäytetyössä tutkittiin luokan 86 tilaa kokoelman ikäjakauman, hankintojen, poistojen, lainojen sekä nollalainojen avulla. Lisäksi opinnäytetyössä selvitettiin varastointivastuuseen liittyviä kysymyksiä. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää tietokirjaluokan 86 kokoelman nykyinen tila ja käyttö, antaa taustatietoa kokoelmasta kirjaston henkilökunnalle ja edistää luokan 86 kehittämistyötä.

Opinnäytetyön tuloksena oli käyttökelpoinen analyysi Oulaisten kaupunginkirjaston kirjallisuustieteen luokasta 86. Oulaisten kaupunginkirjaston luokka 86 oli ikärakenteeltaan iäkäs. Tämän lisäksi luokasta löytyi paljon lainaamattomia (nollalainoja) ja vähän lainattuja teoksia. Saatujen tulosten pohjalta voidaan alkaa uudistamaan ja kehittämään kirjallisuustieteen luokkaa.

Aineiston varastointi ja siihen liittyvät vastuut olivat melko uusi kokoelmatyön osa-alue Tiekkö-kirjastoissa. Kyselyn perusteella selvisi, että varastointikäytännöt vaihtelevat kirjastoissa. Varastoinnista olisi hyvä laatia kirjalliset ohjeet toiminnan yhtenäistämiseksi ja selkeyttämiseksi.

Avainsanat: yleiset kirjastot, kokoelmatyö, kirjastoaineistot, varastointi, arviointi

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Library and Information Services

Author: Karihtala, Jatta

Title of thesis: Kirjallisuustieteen luokka ajan tasalle: Oulaisten kaupunginkirjaston luokan 86 arviointi

Supervisor: Salmela, Satu

Year: 2017   Number of pages: 74   Number of appendices: 4

This thesis is a quantitative study of class 86, Literary Science, of the adult non-fiction department collection of the Oulainen Town Library. The topic for the thesis came from the Oulainen Town Library. The research methods used were collection-based statistics and usage-based circulation statistics, as well as survey, in matters related to storage responsibility.

The status of class 86 was analyzed based on the age structure of the collection, acquisitions, weeding out of items, and the numbers of loans. Also, questions related to storage responsibility were studied. The aim was to examine the present state and usage of the class 86 collection and to give background information about this collection to the library staff, and to promote the development of the collection.

The outcome of the thesis was an analysis, the results of which can be exploited in practice. At the Oulainen Town Library, class 86 had an outdated structure. In addition, it included many zero-borrowed and low-borrowed books. Based on the obtained results, one can begin to reform and develop the class 86 collection.

The storage of materials and responsibilities related to it were a relatively new sector of collection development at the Tiekkö libraries. Based on the survey, it became clear that the storage practices vary between the libraries. It would be advisable to draw up written instructions to unify and clarify the storage operations.

Keywords: public libraries, collection development, library materials, storage, evaluation

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO.....	8
2 KOKOELMATYÖ KIRJASTOISSA.....	10
2.1 Kokoelmatyön vaiheet.....	10
2.2 Valinta ja hankinta.....	12
2.3 Karsinta: poistot ja varastointi.....	13
3 KOKOELMIEN KEHITTÄMINEN JA ARVIOINTITYÖ.....	16
3.1 Kokoelmien kehittäminen.....	16
3.2 Kokoelmien kehittämispolitiikka.....	18
3.3 Kokoelmien arviointi.....	21
3.4 Kokoelmien arviointimenetelmiä.....	22
3.5 Kirjastolaki ja suosituksia kokoelmatyölle.....	25
4 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT.....	30
4.1 Oulaisten kaupunki.....	30
4.2 Oulaisten kaupunginkirjasto.....	33
4.2.1 Kokoelmat.....	34
4.2.2 Käyttäjät ja lainaus.....	35
4.2.3 Tapahtumia ja käyttäjäkoulutuksia.....	36
4.2.4 Oulaisten kaupunginkirjaston kokoelmapolitiikka.....	37
4.2.5 Yhteistyö ja arviointiyhteistyö.....	38
4.3 Tiekkö-kirjastot.....	39
4.3.1 Tiekkö-kirjastojen kokoelmapolitiikka.....	41
4.3.2 Tiekkö-kirjastojen hankinnat.....	41
4.3.3 Poistot.....	42
4.3.4 Tiekön varastointivastuut.....	44
4.4 YKL ja luokka 86, kirjallisuustiede.....	46
4.5 Tutkimusongelma.....	48

4.6 Tutkimusmenetelmät.....	48
4.6.1 Kokoelmakeskeinen tilastomenetelmä.....	49
4.6.2 Käyttökeskeinen lainaustutkimus.....	50
4.6.3 Käytetyt laskukaavat.....	51
4.6.4 Kyselytutkimus.....	52
5 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	53
5.1 Luokan 86 kokoelma Oulaisten kaupunginkirjastossa.....	54
5.2 Luokan 86 ikärakenne.....	55
5.3 Luokan 86 hankinnat.....	58
5.4 Luokan 86 poistot.....	59
5.5 Luokan 86 lainamäärät sekä nollalainat.....	60
5.6 Kyselyt varastointivastuusta.....	64
6 POHDINTA.....	67
LÄHTEET.....	70
LIITTEET.....	74

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo

Kuva 1. Kokoelmia koskevat laatusuositukset	28
Kuva 2. Oulaisten kaupunginkirjasto	33
Kuva 3. Kartta Oulun Eteläisen alueesta	39
Kuva 4. Kartta Tiekkö-alueesta	40
Kuvio 1. Evans, kokoelmien kehittämisen prosessimalli	10
Kuvio 2. Oulaisten kaupungin ikärakenne 21.12.2016	30
Kuvio 3. Oulaisten työpaikat vuosina 2007–2014 jaoteltuina alkutuotantoon, jalostukseen ja palveluihin	31
Kuvio 4. Oulaisten kaupunginkirjaston käyttäjämäärät.....	35
Kuvio 5. Oulaisten kaupunginkirjaston aikuisten tietokirjat vuonna 2016 ja luokan 86 osuus niistä.....	54
Kuvio 6 Luokan 86 kokoelman koko vuosina 2014, 2015 ja 2016.	55
Kuvio 7. Luokan 86 avokokoelman ikärakenne prosentteina.	55
Kuvio 8. Luokan 86 avokokoelman ikärakenne nimekemäärien mukaan.....	56
Kuvio 9. Luokan 86 varastokokoelman ikä vuosikymmenittäin.	57
Kuvio 10. Luokan 86 hankinnat vuosina 2014–2016.....	58
Kuvio 11. Luokan 86 poistot vuosina 2014–2016.....	59
Kuvio 12. Luokan 86 hankintojen ja poistojen vertailu vuosilta 2014–2016.	60
Kuvio 13. Luokan 86 kiertoluvut vuosina 2015–2016.....	61

Kuvio 14. Lainaamattomien nimekkeiden osuus luokan 86 kokoelmasta vuonna 2016.....	63
Kuvio 15. Luokan 86 varastokokoelman lainatut ja ei lainatut nimekkeet 2016. ...	64
Taulukko 1. Johnsonin kokoelman arvioinnin metodeja	25
Taulukko 2. Oulaisten kaupunginkirjaston kokoelmat vuosina 2014–2016	34
Taulukko 3. Lainaajat ja kokonaislainaus Oulaisten kaupunginkirjastossa vuosina 2014–2016	36
Taulukko 4. Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä, pääluokat.....	46
Taulukko 5. Viisi lainatuinta teosta vuosina 2015 ja 2016.....	62
Taulukko 6. Vuosien 2014–2016 aikana lainaamattomat nimekkeet luokasta 86, kappalemäärinä sekä prosentteina, iän mukaan jaoteltuna.	63

1 JOHDANTO

Ilman kokoelmia ei ole kirjastoja ja ilman kirjastoja ei ole kokoelmia. Kokoelmatyö on tärkeä osa kirjastotyötä. Ilman toimivaa kokoelmatyötä kirjaston kokoelmat menettävät merkityksensä, ja toimivan kokoelman ylläpitäminen vaatii jatkuvaa työtä. Kirjaston kokoelmat on tunnettava ja kokoelmia on hoidettava, jotta ne pysyvät tuoreina, houkuttelevina, monipuolisina ja kattavina. Kirjastoissa tehtävän kokoelmatyön merkitys onkin suuri.

Opinnäytetyön aihe tuli Oulaisten kaupunginkirjastolta. Tässä opinnäytetyössä tutkittiin Oulaisten kaupunginkirjaston aikuisten osaston tietokirjakokoelman luokkaa 86 eli kirjallisuustieteen luokkaa. Luokan 86 tilaa tutkittiin ikäjakauman, hankintojen, poistojen, lainojen sekä nollalainojen avulla. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää tietokirjaluokan 86 kokoelman nykyinen tila ja käyttö sekä selvittää näiden lisäksi varastointivastuuseen liittyviä kysymyksiä.

Lähtökohtana opinnäytetyössä oli luokan 86 kehittämistarve. Luokan 86 analysointi auttaa kirjastoa kokoelmatyössä ja luokan kehittämisessä. Kirjastoa kiinnosti myös luokan 86 lainaus sekä se, mitä kirjoja sieltä lainataan ja kuinka paljon. Tavoitteena oli myös antaa kirjastolle taustatietoa luokan 86 kokoelmasta sekä edistää sen kehittämistyötä esimerkiksi poistojen oikealla kohdentamisella.

Opinnäytetyössä selvitettiin myös luokan 86 varastointivastuuperiaatteita tarkemmin. Tiekkö-kirjastoille on jaettu varastointivastuut kustakin luokasta mutta kirjallisia ohjeita tai yhteisiä käytäntöjä ei ole olemassa. Varastointiin liittyvät kysymykset olivat tärkeitä muun muassa sen vuoksi, että Oulaisten kaupunginkirjaston varastotilat ovat täynnä.

Kirjaston kokoelmia koskevia muun muassa ammattikorkeakouluissa tehtyjä opinnäytetöitä on tehty useita. Kirjallisuustieteen luokan 86 aineiston analysointiin liittyviä opinnäytetöitä ei ole kuitenkaan verkon kautta saatavissa. Kirjastoille ovat tärkeitä esimerkit ja vertailukohdat tietystä aineistoluokasta. Tutkimukset ja analysoinnit eri aineistoluokista ovat myös hyvä apu kirjastojen kokoelmatyöhön.

Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä on kokoelmatyön teoria, jonka perusteita esitellään toisessa ja kolmannessa luvussa. Tässä tutkimuksessa keskityttiin niihin kokoelmatyön osa-alueisiin, joihin Oulaisten kaupunginkirjaston luokan 86 kokoelman analysoinnissa paneuduttiin. Päälähteinä käytettiin Raine Wilénin (2007) teosta Kirjastokokoelmien kehittämisen ja arvioinnin perusteet, G. Edward Evansin (2005) teosta Developing library and information center collections ja Peggy Johnsonin (2014) teosta Fundamentals of Collection Development and Management. Edellisten lisäksi käytettiin myös muita lähteitä.

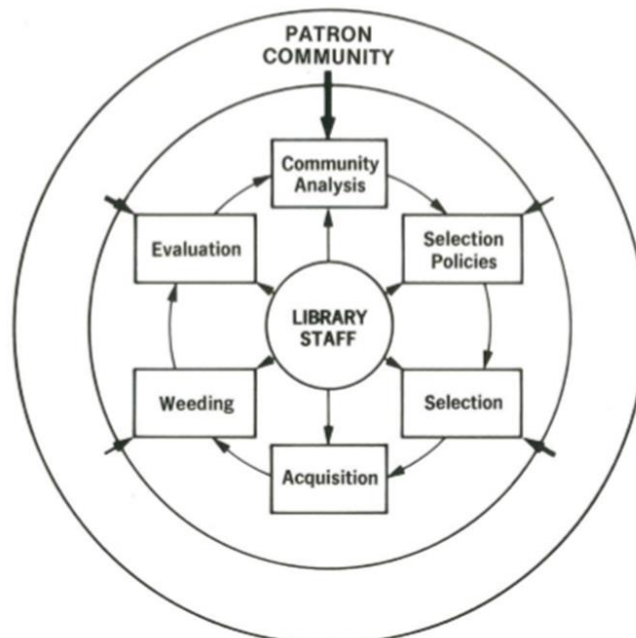
Luvussa neljä, eli tutkimuksen lähtökohdat, tutkimus jatkuu Oulaisten kaupungin sekä Oulaisten kaupunginkirjaston kokoelmatyön ja aineistokokoelmien tarkastelulla. Tiekkö-kirjastojen toimintaa tarkastellaan kokoelmatyön näkökulmasta sekä esitellään YKL:n 86 luokka. Luvun lopussa esitellään tutkimusongelma sekä opinnäytetyössä käytettävät tutkimusmenetelmät. Tutkimusmenetelminä tässä opinnäytetyössä käytettiin kokoelmakeskeistä tilastomenetelmää, käyttökeskeistä lainaus-tutkimusta sekä kyselyä. Viidennessä luvussa esitellään tutkimustulokset ja johtopäätökset sekä annetaan ehdotuksia kokoelman kehittämiseksi. Tutkimus päättyy pohdintaan, jossa arvioidaan opinnäytetyön saavutukset sekä tutkimuksen onnistuminen.

2 KOKOELMATYÖ KIRJASTOISSA

Kirjastoja ei ole olemassa ilman kokoelmia. Kirjastojen kokoelmat koostuvat kaikesta aineistosta jota kirjastolla on ja eri kirjastojen kokoelmat eroavat toisistaan, kokoelmilla voi olla esimerkiksi erilaisia painotusalueita. Jokaisessa kirjastossa tehdään kokoelmatyötä, joka on olennainen osa kirjaston toimintaa. Kokoelmatyöhön liittyy monia eri vaiheita ja seuraavassa käsitellään niitä tarkemmin.

2.1 Kokoelmatyön vaiheet

Evans G. Edwards (2005, 7–8) näkee kirjaston kokoelmatyön prosessina. Evansin kokoelmien kehittämisen prosessimalliin kuuluvat seuraavat kuusi osa-aluetta: yhteisöanalyysi (community analysis), valintapolitiikka (selection policies), valinta (selection), hankinta (acquisition), karsinta (weeding/deselection) ja arviointi (evaluation).

Kuvio 1. Evans, kokoelmien kehittämisen prosessimalli (Evans 2005, 8).

Evansin (2005, 8) mallissa kokoelman kehittäminen on jatkuva prosessi, kuviosta 1. voidaankin nähdä kuinka eri vaiheet seuraavat toisiaan. Evansin mallissa kokoelmien kehittämisen lähtökohtana on yhteisö, jota kirjasto palvelee. Sekä aktiiviset käyttäjät että mahdolliset käyttäjät on huomioitava kokoelmia kehitettäessä. Prosesimallin ensimmäinen kohta, yhteisöanalyysi, viittaa yleensä laajaan tutkimukseen palveltavasta yhteisöstä. Viimeisen vaiheen eli arvioinnin jälkeen prosessi käynnistyy jälleen alusta. (Evans 2005, 8.) Wilén (2007, 146) puolestaan kuvailee käyttäjä-tutkimuksesta kokoelmien arviointimenetelmänä. Hänen mukaansa käyttäjät ovat kokoelman olemassaolon edellytys ja syy. Tästä syystä kirjastojen kokoelmat täytyy suunnitella sekä kehittää siten, että ne vastaavat käyttäjien tarpeita mahdollisimman hyvin.

Wilénin (2007, 18) mukaan kokoelmatyö voidaan jakaa kahteen osaan. Hänen mukaansa kokoelmatyö on työtä, jota kirjastoissa tehdään päivittäin. Kokoelmatyöhön kuuluu esimerkiksi kokoelman kunnossapitoa, järjestelyä, poistojen tekemistä, uuden aineiston hankkimista sekä uuden aineiston käyttökuntoon saattamista. Kokoelmatyö voidaan myös käsittää yleiseksi pohdinnaksi kokoelmien luonteesta. Sitä voidaan analysoida kirjaston sisäisten ja ulkoisten toimijoiden (asiakkaiden) näkökulmasta. Tällöin voidaan kysyä muun muassa sitä, kuinka helposti lähestyttäviä kokoelmat ovat. Kuinka esimerkiksi eri aihealueet profiloituvat hyllyissä ja kuinka hyvin aineistojen järjestämislogiikka sekä hyllyille asettelu edistää tai jopa hankaloittaa niiden käyttöä. (Wilén 2007, 18.)

Johnsonin (2014, 1) mukaan kokoelmatyö on syvälinen prosessi kirjastokokoelman kehittämiseksi tai rakentamiseksi. Kokoelmatyö vastaa institutionaalsiin prioriteetteihin sekä yhteisön ja kirjaston käyttäjien tarpeisiin ja kiinnostuksen kohteisiin. Johnson (2014) käyttää kirjassaan termejä kokoelmatyö (collection development) ja kokoelman hallinta (collection management). Kokoelmatyö (collection development) kattaa useita eri toimintoja jotka liittyvät kirjastokokoelmien kehittämiseen. Näitä ovat muun muassa valinta, valintapolitiikan määrittäminen ja koordinointi, käyttäjien sekä potentiaalisten käyttäjien tarpeiden arviointi, taloushallinto, kokoelman kehitystarpeiden tunnistaminen ja yhteisöllinen sekä käyttäjäkohtainen tavoittaminen ja yh-

teistyö. Kokoelman hallinta (collection management) kattaa taas muun muassa karsinnan ja varastoinnin sekä näihin liittyvät toiminnot, jotka antavat tietoa päätöksen tekemiseen näistä asioista, kuten käyttäjätutkimukset ja kustannusten sekä hyötyjen arviointi. (Johnson 2014, 1.) Suomessa puhutaan yleisesti kokoelmatyöstä, joka kattaa myös Johnsonin käyttämän kokoelmien hallinnan.

Tässä opinnäytetyössä keskitytään valintaan ja hankintaan, karsintaan eli poistoihin ja varastointiin sekä arviointiin. Nämä kokoelmatyön osa-alueet valikoituivat tutkimuskysymysten perusteella. Vaikka opinnäytetyössä ei käsitellä yhteisöanalyysiä, täytyy kuitenkin muistaa sen tärkeys kokoelmatyölle.

2.2 Valinta ja hankinta

Valinta on prosessi, jossa päätetään mitä aineistoa kirjastoon hankitaan. Evansin (2005, 9) mukaan aineistojen valinta on systemaattista päätöksentekoa, jossa usein rajoitteena on taloudellisten resurssien niukkuus. Aineiston valitsija joutuu identifioimaan sopivat aineistot, punnitsemaan aineistojen laadun ja arvon sekä päättämään mitä aineistoja on mahdollista hankkia lukuisten vaihtoehtojen joukosta. Valintaan liittyviä erilaisia variaatioita on todella paljon erityyppisissä kirjastoissa, kuten yleisissä kirjastoissa, koulukirjastoissa ja yliopistokirjastoissa (Evans 2005, 71).

Wilén (2007, 65) kirjoittaa, että aineiston valinta on kokoelmien kehittämisen päätoiminto ja ydin. Hänen mukaansa valintaa on vaikea kuvailla, sillä se on yhtä paljon tiedettä kuin taidetta. Erilaisia ohjeita aineistovalinnoista voidaan kyllä antaa, mutta kuitenkin itse valintaprosessi eli se, mitä valinnan tekijä ajattelee valinnan hetkellä, ei avaudu tarkasteltavaksi. Kokoelman muodostuminen riippuu siis valitsijasta ja hänen painotuksistaan. (Wilén 2007, 65.)

Myös Johnson (2014, 138) kuvaa valintaa tieteen ja taiteen yhdistelmäksi. Valinta on yhdistelmä tietoa, kokemusta ja intuitiota. Kokeneiden kokoelmienhoitajien saatava olla vaikea selittää tarkkaan, miten he päättävät mitä aineistoa hankitaan ja mitä jätetään pois. Valinnassa keskeisissä rooleissa olevien kokemuksen, intuition ja tunteiden lisäksi tarvitaan perehtyneisyyttä valintatyökaluihin sekä niiden tekniikoiden, prosessien ja mahdollisten ongelmien ymmärtämistä. Nämä edelliset asiat ovat

olennaisia rakennuspalikoita valinnan onnistumiselle. Kaikki valintapäätökset saavat alkunsa ottamalla huomioon käyttäjäyhteisö sekä kirjaston pitkän aikavälin tehtävät, tavoitteet ja painopisteet. (Johnson 2014, 138.) Clayton ja Gorman (2001, 76) kirjoittavat puolestaan, että ihanteellisesti tehty valinta perustuu kirjaston kokoelmapolitiikkaan, tietoon kirjaston kokoelmista, resursseista ja asiakkaista sekä mikäli mahdollista, valitsijan joko koulutuksen tai pitkän perehtymisen myötä saatuun tietoon valittavasta aiheesta. (Clayton & Gorman 2001, 76.)

Johnsonin (2014, 139) mukaan valinta voidaan ajatella nelivaiheisena prosessina. Ensimmäinen vaihe on olennaisten tunnistaminen, toisena arviointi eli onko nimeke valinnan arvoinen ja onko nimeke tarkoituksenmukainen kokoelmaan, kolmas vaihe on ostopäätöksen tekeminen ja neljäntenä vaiheena on tilaaminen. (Johnson 2014, 138–139.)

Hankinnalla tarkoitetaan kokoelmiin valittujen aineistojen saamista kirjastoon, joko ostamalla, lahjoitusten kautta tai erilaisten vaihto-ohjelmien kautta. Hankinta on kokoelmatyön ainoa vaihe, johon käyttäjäyhteisöllä ei ole pääsääntöisesti mitään vaikutusta, se on yksinkertaisesti liiketoimintaa. Henkilökunta tekee tilaukset valitsemalleen toimittajalle, ottaa vastaan saapuneet tilaukset ja lopuksi maksavat niistä laskun. Kirjastoon hankittu aineisto kulkee tiettyjen toimenpiteiden, kuten luetteloinnin kautta ja tulee lopulta osaksi kokoelmaa ja käyttäjäyhteisön saataville. (Evans 2005, 9–10.)

2.3 Karsinta: poistot ja varastointi

Karsinta (weeding) on prosessi aineiston poistamiseksi aktiivisesta kokoelmasta, joko poistamalla tai siirtämällä. Siirrolla voidaan tarkoittaa aineiston siirtämistä toiseen kirjastoon tai varastoon. Johnson (2014, 194) listaa useita englannin kielisiä termejä, jotka tarkoittavat samaa kuin karsinta. Näitä ovat muun muassa deselection, pruning, culling, retirement ja reverse selection. Syynä näin monille termeille Johnson näkee sen, että kirjastonhoitajat kokevat aineiston poistot epämiellyttävinä, vaikei kyse olisikaan hävittämisestä vaan varastoon siirrosta. (Johnson, 2014, 194.)

Ajan mittaan lähes kaikki aineisto menettää hyödyllisyytensä ja käyttökelpoisuutensa kokoelmassa. Kirjaston kokoelmiin hankitun aineiston arvoa pitäisi punnita jatkuvasti. Kirjaston päättäessä jonkun aineiston olevan sille hyödytön, päätöksenä voi olla kirjan poisto kokoelmasta. Poisto tapahtuu joko myymällä, lahjoittamalla tai hävittämällä. Mikäli aineistolla on vielä arvoa kirjastolle, päätöksenä voi olla aineiston varastointi. (Evans 2005, 10.)

Kirjastot joutuvat poistamaan aineistoa eri syistä, yleisimpiä syitä ovat aineiston huono kunto (rikkinäiset, likaantuneet tms.) ja aineiston vanhentuminen. Huonokuntoista aineistoa ei kukaan halua lainata. Kaunokirjallisuudessa aineiston vanheneminen ei ole ongelma toisin kuin tietokirjallisuudessa. Kirjastoissa tarkkaillaan aineiston kuntoa yleensä palautuksen sekä hyllytyksen yhteydessä. Mikäli huonokuntoista aineistoa löytyy, ne siirretään yleensä joko korjattavaksi tai poistettavaksi.

Karsintaa täytyy tehdä tilan sekä rahan säästämiseksi, saatavuuden parantamiseksi ja tilan saamiseksi uudelle aineistolle (Evans 2005, 301). Johnsonin (2014, 208) mukaan karsintaa joudutaan tekemään silloin kun kirjastolta loppuvat tilat avokokoelmille tai kirjasto haluaa vapauttaa tilaa uuteen tarkoitukseen, tällöin he joutuvat valikoimaan joko aineiston poistot tai varastoinnin (Johnson 2014, 208). Yksi este poistojen tekemiselle on psykologinen, poistoja ei haluta tehdä koska pelätään virheitä. Usein selityksenä poistojen tekemisen välttämiseksi on ajanpuute, mikä on tavallista pienillä kirjastoilla, joissa on vähän henkilökuntaa. Pienissä kirjastoissa on hankalampaa toteuttaa suuria poisto-projekteja, koska henkilökunnalla on paljon muitakin tehtäviä. (Evans 2005, 303.) Clayton ja Gorman (2001, 197) mainitsevat poistojen tekemisen esteeksi myös sen, että suurempi määrä kirjoja näyttää kirjastonhoitajista paremmalta kuin pienempi, ammattikulttuurin mukaan tehtävänä on kerätä eikä hylätä, asiakkaat voivat vastustaa poistojen tekoa sekä yksinkertaisesti se, että poistojen teko on kurjaa ja fyysisesti vaativaa työtä. (Clayton & Gorman 2001, 197.) Evans (2005, 304) muistuttaa, ettei aineiston määrä takaa laatua. On paljon helpompaa kerätä kokoelmaan kaikkea ja jättää poistot tekemättä kuin valita ja poistaa aineistoa huolella (Evans 2005, 304).

Useita vuosia ensisijaisena kriteerinä aineiston siirtämiseksi varastoon oli aineiston vähäinen käyttö tai sen käyttämättömyys. Yksinkertaisin lähestymistapa asiaan voi olla se, että kaikki aineisto joka ei ole kiertänyt jonkin määritellyn ajan jälkeen tai

kaikki aineisto joka ei ole kiertänyt tietyn ajanjakson sisällä tiettyä määrää, siirretään varastoon. Tämä tapa ei kuitenkaan huomioi kirjaston sisäistä käyttöä tai vaihtelua kirjallisuuden käyttötapojen välillä. (Johnson 2014, 211.)

Onnistuneen karsinnan tärkeitä aineksia ovat muun muassa sen selvä tarkoitus (esimerkiksi parantaa kokoelmaa, tehdä aineisto helpommin lähestyttäväksi ja tilan vapauttaminen) ja kriteerit, riittävästi aika tehdä se hyvin, huolellinen harkinta ja asianmukainen viestintä karsintaan liittyen. Tieto karsinnan syistä sekä eduista, jotka sillä saavutetaan, täytyy olla muun muassa kirjaston työntekijöiden tiedossa. (Johnson 2014, 196.)

3 KOKOELMIEN KEHITTÄMINEN JA ARVIOINTITYÖ

3.1 Kokoelmien kehittäminen

Wilénin (2007, 10–11) mukaan kokoelmien kehittäminen on olennainen osa kokoelmatyötä ja se voidaan itse asiassa käsittää samaksi asiaksi kuin kokoelmatyö. Wilénin mukaan kokoelmia sekä niiden käyttöä täytyy jatkuvasti kehittää ja tarkkailla. Kirjastoista löytyy vieläkin paljon aineistoa, jota ei jostakin syystä käytetä. Samaan aikaan on kuitenkin olemassa myös asiakkaita, jotka yrittävät epätoivoisesti löytää tarvitsemaansa aineistoa. Tämä asia luo jatkuvasti kehityspaineita kirjastoille ja sen työntekijöille. Kirjastojen kokoelmien kehittämistä tarvitaan muun muassa siksi, että käyttämättömät ja niin sanotut löytymättömät aineistot saataisiin kiertoon ja käyttöön. Kokoelmien kehittämiseen kuuluu myös ”turhan” ja vanhentuneen aineiston poistaminen kokoelmista. Kokoelmien kehittäminen onkin yksi kirjastotyön olennainen perustehtävä ja arviointi olennainen osa kokoelmien kehittämisessä. Tarkoituksena on saada kirjaston kokoelmat sellaisiksi, että ne täyttävät vaativienkin asiakkaiden tarpeet. (Wilén 2007, 10–11.)

Wilén (2011) kirjoittaa, että kokoelmien kehittämisellä tarkoitetaan toimintoja, joiden avulla selvitetään kuinka hyvin kirjaston kokoelma vastaa käyttäjäyhteisön tai kehysorganisaation tarpeita ja mielenkiinnon kohteita. Kokoelmien kehittäminen sisältää hallinnollisen tason (kokoelmapolitiikan ja hankintapolitiikan laatiminen) sekä operationaalisen tason (valinta, hankinta, karsinta ja evaluointi) toimintoja. (Wilén 2011.)

Wilénin (2007, 16–17) mukaan kokoelmia voidaan kehittää joko teoreettisen tutkimustiedon tai erilaisten tutkimusmenetelmien avulla. Kokoelmia voidaan kehittää hänen mukaansa myös intuition tai arkikokemuksen avulla sekä myös aikaisemmin käytännössä toimivaksi havaitun tiedon avulla. (Wilén 2007, 16–17.)

Kokoelman kehittäminen on dynaaminen prosessi, jonka pitäisi käsittää sekä informaatioammattilaisia että palveltava yhteisö. Harvat informaatioammattilaiset epäilevät asiakaspanoksen tarvetta tai arvoa. (Evans 2005, 15.) Aikaisemmin asiakkaita ei kuultu kirjaston kokoelmien kehittämisen yhteydessä mutta nykyään kirjastoissa

otetaan asiakkaiden mielipiteet huomioon. Kirjastot ottavat vastaan hankintatoiveita ja esimerkiksi uuden Keskustakirjaston kirjavalikoimaan on voinut vaikuttaa verkon kautta (Keskustakirjasto 2017).

Evans (2005,15–16) listaa kokoelmien kehittämisen filosofisia syitä:

- Kokoelmien kehittäminen olisi suunnattava ensisijaisesti yksilöityihin, tunnistettuihin tarpeisiin eikä abstraktien laatustandardien purkamiseen. Nämä tunnistetut tarpeet voivat olla pitkän aikavälin tarpeita (yli viisi vuotta ajassa eteenpäin), ei pelkkiä välittömiä tarpeita.
- Kokoelmien kehittämisen on oltava tehokasta, ja sen täytyy vastata koko yhteisön tarpeisiin, ei vain nykyisten tai aktiivisten käyttäjien tarpeisiin.
- Kokoelmien kehittäminen tulisi toteuttaa tietämyksellä sekä osallistumalla paikallisiin, alueellisiin, valtakunnallisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin yhteistyöohjelmiin.
- Kokoelmien kehittämisen tulee sisältää kaikki aineistomuodot.
- Kokoelmien kehittäminen oli, on ja tulee aina olemaan subjektiivista, puolueellista työtä.
- Kokoelmien kehittämistä ei opita ainoastaan opiskelemalla luokkahuoneessa tai lukemalla. Ainoastaan kokoelmatyötä tekemällä, harjoittelemalla, riskejä ottamalla sekä virheistä oppimalla voi kokoelman kehittämistyössä kehittyä taitavaksi ja päteväksi.

(Evans 2005, 15–16.)

Kirjastojen kokoelmien kehittäminen on aikaa vievää työtä. Wilénin (2007, 10–11) ja Evansin (2005, 15–16) ajatukset kokoelmien kehittämisestä osoittavat kuinka laajaa työ on. Kokoelmien kehittäminen sekä Wilénin ja Evansin ajatuksista kiinnipitäminen ei ole ongelmaton tai helppoa. Kokoelmia täytyy kehittää jatkuvasti ja usein siihen ei valitettavasti riitä tarpeeksi resursseja. Kirjastoissa kokoelmien kehittäminen on jatkuvaa työtä ja sitä tehdään päivittäin kaiken muun työn ohessa. Mikäli kirjasto onnistuu pitämään kokoelmansa niin sanotusti ajan tasalla, se on kyennyt

toteuttamaan hyvää kokoelmien kehittämistyötä. Kokoelmien kehittämistyö helpottuu, mikäli perusasiat ovat kunnossa.

3.2 Kokoelmien kehittämisspolitiikka

Claytonin ja Gormanin (2001, 19) mukaan kokoelman kehittämisspolitiikan ydin koostuu vastauksista seuraaviin kysymyksiin:

- Miten aineistojen valintapäätökset tehdään?
- Mitä aineistoja kirjastoon hankitaan?
- Mitä aineistoja säilytetään?
- Mitä aineistoja varastoidaan tai poistetaan?

(Claytonin & Gormanin 2001, 19.)

Wilénin (2007, 89) mukaan kokoelmien kehittämisspolitiikka on dokumentti, jonka tarkoituksena on toimia suunnittelu- ja viestintävälineenä kirjaston sisällä kehysorganisaatiolle ja henkilökunnalle sekä myös ulospäin asiakkaille ja muille kirjastoille. Kokoelmapolitiikka on niiden henkilöiden tiedossa, jotka työskentelevät jollain tavoin kokoelmien kehittämisen parissa, joko kirjallisena dokumenttina tai muutoin. (Wilén 2007, 89.)

Asianmukaisesti sekä huolella valmisteltu kokoelman kehittämisspolitiikka on kirjaston suunnitelma kokoelmien rakentamista ja ylläpitämistä varten. Kokoelmapolitiikan täytyy heijastaa sekä liittyä kirjaston muihin suunnitelmiin, erityisesti niihin jotka ovat luonteeltaan pitkäaikaisia ja strategisia. Kokoelmapolitiikan täytyy olla myös ajan tasalla kirjaston yleisen tehtävän sekä tavoitteiden kannalta. Kokoelmapolitiikka pitää sisällään myös valinta- ja hankintapolitiikan. (Evans 2005, 49.)

Kokoelman kehittämisspolitiikka on eräänlainen kehys, jonka sisällä henkilökunta ja myös kirjaston käyttäjät toimivat. Kokoelman kehittämisspolitiikka palvelee monia eri toimintoja, se ei ole pelkästään työkalu aineistojen valintaa varten. Kokoelman kehittämisspolitiikka kuvaa nykyisiä, olemassa olevia kokoelmia ja sen lisäksi kehittämisspolitiikka pakottaa henkilökunnan ajattelemaan kirjaston tavoitteita ja päämääriä

(sekä pitkällä että lyhyellä aikavälillä) sekä eri toimintoihin liittyviä prioriteetteja. Kokoelman kehittämispolitiikka auttaa budjetoinnissa, toimii viestintäkanavana kirjaston sisällä sekä kirjaston ja ulkopuolisten tahojen välillä, tukee yhteistoiminnallista kokoelmien kehitystyötä, ehkäisee sensuuria ja avustaa kokoelmatyössä muun muassa lahjoitusten käsittelyssä ja aineiston poistoissa. (IFLA 2001, 1.)

IFLAN julkaisemassa Guidelines for a collection development policy using the conceptus model (IFLA 2001) kerrotaan kokoelmien kehittämispolitiikan suuntaviivoista. Julkaisun mukaan kirjallisen kokoelman kehittämispolitiikan ensisijaisena tehtävänä on antaa kirjaston henkilökunnalle ohjeita aineiston valinnassa ja poistossa. Kirjallinen kokoelman kehittämispolitiikka toimii suuntaviivana kullekin aineiston käsittelyvaiheelle. Se saattaa kattaa valinnan, hankinnan, käsittelyn, sijoittamisen, karsinnan, säilyttämisen, siirtämisen ja hävittämisen kaikenlaisesta kirjastoaineistosta. Tämä vähentää henkilökohtaisia ennakoasenteita asettamalla yksittäiset valintamenettelyt kokoelman rakennustavan päämäärien yhteyteen ja tunnistamalla aukot kokoelman kehitystyön vastuissa. Kirjallinen kokoelman kehittämispolitiikka varmistaa jatkuvuuden ja johdonmukaisuuden valinnoissa ja uudistamisissa. Lisäksi se selkeyttää paikallisten kokoelmien tarkoitusta ja laajuutta sekä mahdollistaa valintapäätösten arvioinnin. (IFLA 2001, 1.)

Kirjallinen kokoelmien kehittämispolitiikka antaa hyvän pohjan suunnittelulle sekä auttaa määrittelemään painopisteitä erityisesti silloin kun taloudelliset resurssit ovat rajalliset. Asiakirja tarjoaa hyvät lähtökohdat asianmukaiselle resurssien kohdentamiselle, ja se auttaa myös perustelemaan hankinnat. Kokoelman kehittämispolitiikka tukee myös muita siihen liittyviä toimintoja, kuten luettelointia, säilyttämistä ja varastointia. Se tukee myös kokoelmatyötä esimerkiksi tunnistamalla alueita, jotka ovat kypsiä poistoille tai aineistoja, jotka sopivat paremmin kaukolainattaviksi tai verkon välityksellä luettaviksi, kuin itse hankittavaksi. (IFLA 2001, 1–2.)

Kirjallinen, virallinen kokoelman kehittämispolitiikkaa hyödyttää myös kirjaston suhdetoimintaa. Se tukee organisaation asettamia tavoitteita, osoittamalla vastuuvollisuutta ja sitoutumista sovittuihin tavoitteisiin. Ihannetapauksessa asiakirjan laatiminen vaatii sekä käyttäjien että ylläpitäjien aktiivista osallistumista, mikä parantaa kirjaston ja sen asiakaskunnan välistä viestintää. Kirjallisen kokoelmien kehittämis-

politiikan tehtävänä on osoittaa mitä ihmiset voivat odottaa kirjastolta sekä sen kokoelmilta ja palveluilta. Sen avulla voidaan myös perustella yksittäiset valintamenettelypäätökset standardoidulla tavalla. (IFLA 2001, 2.)

Koska yksittäiset kirjastot eivät pysty tarjoamaan kaikkia palvelujaan itsenäisesti, he tekevät yhteistyötä esimerkiksi erilaisissa liittoutumissa (kirjastokimpat) ja konsortioissa. Kokoelmien kehittämistä ajatellen yhteistyötahoilla on oltava keskinäistä tietämystä ja yksimielisyyttä siitä, mikä kirjasto kerää mitäkin kokoelmiinsa. Kirjallinen kokoelman kehittämisselitys toimii usein lähtökohtana laajemmalle yhteistyölle ja resurssien jakamiselle. (IFLA 2001, 2.)

IFLAn (2001) Guidelines for a collection development policy using the conspectus model -ohjeistuksen mukaan kokoelman kehittämisselitys koostuu esimerkiksi seuraavista asioista:

- esittely (muun muassa kirjaston tehtävänkuvaus, politiikan tarkoitus ja kenelle se on tarkoitettu, kuvaus yhteisöstä ja käyttäjäryhmistä, kokoelman koko, budjetti ja yhteistyösopimukset)
- yleiset lausunnot (muun muassa ominaisuudet jotka määrittelevät kokoelman kehityksen suuntaa, resurssityypit, eri formaatit, rahoituslähteet, menettelytavat esimerkiksi lahjoitusten, poistojen ja säilytyksen suhteen)
- narratiiviset lausunnot (kuvaus kirjastosta ja sen yhteisöstä)
- kokoelman arviointi
- kokoelman arviointimenetelmät
- kokoelman syvyysmittarit
- kielet, joilla aineistoa on saatavilla
- kokoelman kehittämisselityksen toteutus sekä päivitysten aikataulut

(IFLA 2001.)

3.3 Kokoelmien arviointi

Kokoelmien arviointi tarkoittaa kokoelmien systemaattista eli järjestelmällistä tarkastelua. Sen tarkoituksena on määrittää kokoelman sisäiset ansiot. Arvioinnin tarkoituksena on tarkastella kokoelmaa itseisarvona tai verrata sitä muihin kokoelmiin. (Wilén 2007, 26.)

Evansin kokoelmatyön prosessimallissa viimeinen vaihe (kuvio 1.) on kokoelman arviointi. Arviointi voi palvella monia eri tarkoituksia, sekä kirjaston sisällä että sen ulkopuolella. Tehokas arviointi lähtee palveltavan yhteisön tiedontarpeiden analysoinnista, joten kokoelmien kehittämisen prosessi päättyy siihen mistä se alkoikin. (Evans 2005, 10.)

Wilénin (2007, 99) mukaan arvioinnin ydin liittyy laadun määrittämiseen. Hänen mukaan laatu on sananakin epämääräinen sekä vaikeasti määriteltävä. Hän myös toteaa, ettei ole olemassa mitään yleismaailmallisia hyvyyden tai laadun mittareita ja tämä hankaloittaa laadun mittaamista. Kirjaston kokoelman laadun määrittäminen ei siis ole yksinkertaista ja mittareiden puuttuessa täytyy kehittää korvaavia työkaluja laadun mittaamista varten. (Wilén 2007, 99.) Yhtenä työkaluna laadun arvioinnissa voidaan hyödyntää Yleisten kirjastojen laatusuositusta (2010, 47–51), johon on kirjattu kokoelmia koskevia laatusuosituksia.

Yleensä kokoelmien arviointi koskee sitä; kuinka hyvä kokoelma on, kuinka hyvin kokoelma toimii, kuinka tehokkaasti kokoelma täyttää asetetut vaatimukset ja tavoitteet ja sekä miten tarkoituksenmukainen kokoelma on. Samat asiat pätevät yleensä kaikessa arvioinnissa. Kokoelman arvioinnilla pyritään varmistamaan se, että kokoelma palvelee käyttäjiä ja täyttää myös sille asetetut tavoitteet. Kokoelmien arviointi on aikaa vievä prosessi ja sen toteuttamiseen tarvitaan myös resursseja, tämän vuoksi se kannattaa suunnitella tarkasti. (Wilén 2007, 99, 102.)

Kokoelman arvioinnilla kirjasto tarkastelee kokoelmiensa käyttöä ja sen vaikutuksia. Arvioinnilla saadaan tietoa kokoelman eri osista, muun muassa teosten ja nimikkeiden lukumäärästä, käytössä olevista formaateista, aineiston iästä ja kunnosta, kokoelman kattavuudesta ja syvyydestä, eri kielistä joissa aineistot ovat saatavilla sekä kokoelman käytöstä ja käyttämättömyydestä. (Johnson 2014, 297.) Wilénin

(2007, 104) mukaan kokoelman arvioinnin tärkeitä osia ovat tiedon keräämiseen käytetyt menetelmät ja niiden antamien tulosten oikeanlainen tulkinta. Tulokset täytyy myös osata muuttaa päätöksiksi, joiden kautta muun muassa kokoelman kasvua, sisältöä ja käyttöä pyritään arvioimaan. Kokoelman arvioinnin ja arviointituloksien tulisi johtaa aina konkreettisiin tuloksiin. (Wilén 2007, 104.)

Johnsonin (2014, 297) mukaan kirjastonhoitajat saattavat ajatella kokoelman arvioinnin mittaavan kokoelman laatua, vaikka sen todellisena tavoitteena on mitata kokoelman hyötyä, sitä kuinka tehokkaasti kokoelma täyttää tarkoituksensa ja kuinka tehokkaasti kirjasto pyrkii kehittämään ja ylläpitämään kokoelmia. (Johnson 2014, 297.)

Kokoelman arvioinnin tavoitteena on varmistua siitä, että kokoelma palvelee käyttäjiä ja täyttää kokoelmalle asetetut tavoitteet (Wilén 2007, 102). Wilénin (2007, 96) mukaan on tärkeää miettiä, mihin käyttötarkoitukseen arviointi tehdään. Saman arvioinnin tuloksia voidaan analysoida useasta eri näkökulmasta, esimerkiksi käyttäjät ja rahoittajat voivat hyötyä eri tavoin samasta arviointiprojektista. Arviointi on aina suunnittelun tulos, ei sattuman. Arviointi on aina myös enemmän kuin pelkästään mittaus. Mittauksella saadaan raakatietoa, kun taas arvioinnilla saadaan varsinaista tietoa. Arvioinnin ei tarvitse olla laaja tai iso projekti ollakseen onnistunut. Hyvin suunnitelluilla, pienillä arviointiprojekteilla voidaan saada kirjastolle välittömiä ja kauaskantoisia vaikutuksia. (Wilén 2007, 96–97.)

3.4 Kokoelmien arviointimenetelmiä

Kokoelmien arviointimenetelmiä on useita. Arviointimenetelmät voivat olla joko kvantitatiivisia (numeerinen tieto) tai kvalitatiivisia (laadullinen tieto). Wilénin (2007, 117) mukaan käytännöllisenä yleisohjeena voisi olla se, että tulisi käyttää aina vähintään kahta erityyppistä kvantitatiivista ja kvalitatiivista arviointimenetelmää. Kokoelmien arviointityön yksi onnistumisen edellytys on se, että ymmärretään erilaisien arviointimenetelmien rajallisuus ja luotettavuus. Käytettävien menetelmien valinnassa täytyy olla huolellinen. Loppujen lopuksi sekä kokoelman arvioinnin tarkoitus, että mahdollinen toimeksianto määrittävät sen, mikä tai mitkä arviointimenetelmät otetaan käyttöön. (Wilén 2007, 116–118.)

Wilén (2007, 118) mukaan kokoelmien arviointimenetelmät voidaan jakaa kahteen ryhmään. Nämä kaksi ryhmää ovat kokoelmakeskeiset menetelmät ja käyttö- ja käyttäjakeskeiset menetelmät. Kokoelmakeskeisissä menetelmissä kokoelmaa tarkastellaan itseriittoisena kokonaisuutena, jolloin kiinnitetään huomiota kokoelman kokoon, laajuuteen, syvyyteen ja merkityksellisyyteen. Käyttö- ja käyttäjakeskeisissä menetelmissä kiinnitetään huomiota kokoelman käyttöön, käyttäjiin sekä käytettyyn aineistoon. Wilén (2007, 118) mainitsee, että e-aineistojen lisääntyminen ja siitä johtuva fyysisten kokoelmien pienentyminen, ovat johtaneet kokoelmakeskeisten menetelmien merkityksen vähentymiseen. Tästä syystä käyttö- ja käyttäjakeskeiset menetelmät ovat tulleet tärkeämmiksi. (Wilén 2007, 118–119.) Nykyään e-aineistoja on saatavilla myös yleisissä kirjastoissa. Tiekkö-kirjastoissa e-kirjoja on ollut saatavilla vuodesta 2007 ja e-äänikirjoja vuodesta 2016. Tällä hetkellä e-kirjoja ja e-äänikirjoja on saatavilla yhteensä 356 kappaletta. (Luoto 2017.) E-aineistoja on kuitenkin Tiekkö-kirjastoissa vielä niin vähän käytössä, ettei sillä ole ollut merkittävää vaikutusta fyysisiin kokoelmiin.

Kokoelmakeskeiset menetelmät ja käyttö- ja käyttäjakeskeiset menetelmät voidaan jakaa edelleen viiteen menetelmään. Näihin päämenetelmiin voidaan liittää tiettyjä ominaisuuksia, joita ovat menetelmän pääryhmä (kokoelmakeskeinen ja käyttö- ja käyttäjakeskeinen), tuotetun tiedon laatu (kvalitatiivinen, kvantitatiivinen), tiedon luotettavuus ja yleispätevyys. (Wilén 2007, 119.)

Kokoelman arvioinnin viisi päämenetelmää, pääryhmittäin jaoteltuna ovat seuraavat:

Kokoelmakeskeiset menetelmät

1. Tilastomenetelmä. Kokoelman mittaamista ja arviointia erilaisten lukujen avulla (esimerkiksi koko, kasvu). Kvantitatiivinen menetelmä.
2. Asiantuntijamenetelmä (impressionistinen). Kokoelmaa arvioidaan jonkun asiantuntijan mielipiteen/tuntemuksen perusteella. Kvalitatiivinen menetelmä.
3. Listamenetelmä. Kokoelmaa arvioidaan erilaisten listojen (luettelot ja bibliografiat) avulla. Voi olla sekä kokoelmakeskeinen että ja käyttö- ja käyttäjakeskeinen menetelmä.

a) Perusmuoto. Kvalitatiivinen menetelmä

Käyttö- ja käyttäjäkeskeiset menetelmät

- b) Viiteanalyysi (listamenetelmän muunnelma). Kokoelmaa arvioidaan julkaisuista kerättyjen viittausten avulla. Voi olla joko kvantitatiivinen tai kvalitatiivinen menetelmä.
- 4. Käyttötutkimus sekä sen muunnelmat (esimerkiksi lainaus, sisäkäyttö, kaukolainaus ja saatavuustutkimukset). Kvantitatiivinen menetelmä.
- 5. Käyttäjätutkimus. Käyttäjien arviointien, mielipiteiden ja näkemysten tutkiminen. Kvalitatiivinen menetelmä.

(Wilén 2007, 118–119.)

Johnson (2014, 302) esittelee myös kirjassaan erilaisia kirjaston kokoelmien arviointimenetelmiä. Johnson on jakanut ne kahteen ryhmään: kvantitatiivisiin käyttö- ja käyttäjäkeskeisiin sekä kokoelmakeskeisiin menetelmiin ja kvalitatiivisiin käyttö- ja käyttäjäkeskeisiin sekä kokoelmakeskeisiin menetelmiin. (Johnson, 2009, 302.) Johnsonin arviointimenetelmät näkyvät seuraavalla sivulla, taulukosta 1.

Taulukko 1. Johnsonin kokoelman arvioinnin metodeja (Johnson 2014, 302).

	Käyttö- ja käyttäjäkeskeiset	Kokoelmakeskeiset
Kvantitatiiviset	Lainaustilastot Kaukopalvelutilastot Kierrontilastot Sisäkäyttötutkimukset	Kokoelman koko/kasvu Aineistobudjetin koko/kasvu Kokoelman koon standardit ja kasvu Sisällön päällekkäisyyksien tutkiminen
Kvalitatiiviset	Mielipidetutkimukset Käyttäjien havainnot Kohderyhmät Käytettävyytestit	Listamenetelmät Lainauksen analyysit Kokoelman kartoitus Kokoelman välitön havainnointi Verifointitutkimukset Kokoelman vahvuuksien mittaaminen Kaupalliset tuotteet

Sekä Wilénin (2007, 118–119) että Johnsonin (2014, 302) esittämistä kokoelmien arviointimenetelmien jaotteluista nähdään hyvin, että kokoelmien arviointiin on olemassa useita eri arviointimenetelmiä. Tutkimuksissa olisi hyvä käyttää ainakin kahta erilaista, toisiaan täydentävää arviointimenetelmää. Se mitä menetelmää arvioinnissa lopulta käytetään, riippuu arvioinnin kohteena olevasta asiasta sekä siitä minkälaista tietoa halutaan.

3.5 Kirjastolaki ja suosituksia kokoelmatyölle

Uusi kirjastolaki tuli voimaan 1.1.2017 (L 29.12.2016/1492). Uuden kirjastolain mukaan yleisten kirjastojen tehtäviä ovat:

- tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin

- ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa
- edistää lukemista ja kirjallisuutta
- tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon
- tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan
- edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua

(L 29.12.2016/1492, 6 §)

Kokoelmatyön kannalta ajateltuna kirjastolain (L 29.12.2016/1492) 6 §:n kolme ensimmäistä kohtaa ovat olennaisimmat. Ensimmäisenä yleisten kirjastojen täytyy tarjota pääsy aineistoihin, tietoon sekä kulttuurisisältöihin. Toisena yleisten kirjastojen täytyy ylläpitää monipuolista sekä uudistuvaa kokoelmaa. Kolmantena tehtävänä on edistää lukemista ja kirjallisuutta. Näitä mainittuja kohtia toteutetaan kokoelmatyössä. Yleiset kirjastot tarjoavat käyttöön erilaisia aineistoja ja tietokantoja. Monipuolinen ja uudistuva kokoelma on kirjastolle tärkeä ja sitä voidaan suunnitella ja ohjata erilaisten suunnitelmien kautta, esimerkiksi kokoelmien kehittämissuunnitelman, hankinta- sekä poistosuunnitelmien kautta. Kokoelmatyössä tehdään päivittäin työtä kaikkien kolmen kohdan toteutumisen eteen.

Kirjastoiden tehtävänä on tarjota laaja-alainen kokoelma, johon kuuluvat painetun aineiston lisäksi e-aineistot, tietokannat sekä laadukas metadata. Kirjastolain (L 29.12.2016/1492) 6 §:ään kirjattu kohta ”ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa” voidaan toteuttaa suunnitelmallisella ja hyvällä kokoelmatyöllä.

Yleisten kirjastojen suunta -asiakirjan vuosille 2016-2020 hyväksyi Yleisten Kirjastojen Neuvosto (YKN). Asiakirja on ensisijaisesti työväline kirjastojen omalle toiminnalle. Asiakirjan toteuttamista seurataan Yleisten Kirjastojen Neuvostossa vuosittain kevät- ja syyskokouksissa. Yleisten kirjastojen suunta 2016-2020 -asiakirjassa korostetaan yhteistyön merkitystä. Asiakirjassa kerrotaan, että kirjastojen verkottuva toiminta mahdollistaa palvelujen monipuolisuuden ja yhteistyö lähtee asiakkaan tarpeista sekä ylittää kuntarajat. (Yleisten kirjastojen suunta 2016-2020.) Kirjastokimpat tekevät yhteistyötä monissa eri asioissa. Kimpoilla on esimerkiksi yhteinen lai-

naajarekisteri ja kirjastokortti, seutulainat kulkevat kirjastojen välillä, on yhteisiä kirjastoautoja ja henkilöstöä koulutetaan yhteistyössä. Kaikki nämä toimet monipuolistavat kirjastojen toimintaa ja palveluita.

Yleisten kirjastojen suunta -asiakirjassa (2010) luetellaan kirjastotoiminnan arvot. Nämä ovat: tasavertaisuus, vastuullisuus, yhteisöllisyys, rohkeus ja sananvapaus. Arvojen toteuttaminen vaatii muuttuvassa ympäristössä tavoitteiden painottamista. Sananvapaus-teemaan on kirjattu muun muassa kokoelmiin ja kokoelmatyöhön liittyen tavoitteeksi ”kirjasto kunnioittamaan kansalaisen valintoja”. Tämän kohdan painotuksia ovat sensuroimattomuus, monipuolinen kokoelma sekä hyvä löydettävyys. Toimenpiteinä näihin on kirjattuna muun muassa seuraavat: kirjastot tarjoavat laadukkaat kokoelmat joilla on myös syvyyttä, kirjastot suunnittelevat avoimet tietokannat, helpot hakutavat sekä asiantuntevan tietopalvelun asiakkaiden ehdoilla ja kirjastot laativat kokoelmapolitiikan, joka tehdään myös julkiseksi. (Yleisten kirjastojen suunta 2016-2020.) Muissakin arvoissa on käsitelty kokoelmia koskevia asioita, muun muassa vastuullisuus-teemassa.

Yleisten kirjastojen laatusuosituksessa (2010) käsitellään myös kokoelmia. Kuvasta 1. nähdään kokoelmia koskevat laatusuositukset. Kokoelmia käsittelevässä osuudessa painotetaan tietoisien sekä kuntien erityispiirteet huomioivan kokoelmapolitiikan merkitystä (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 9). Kirjastojen kokoelmiin on tallennettuna suurin osa henkistä perintöämme. Kirjastot antavat mahdollisuuden sen käyttöön ja varmistavat kulttuurin ja tiedon saatavuuden. Laatusuosituksessa kirjoitetaan ”vanhasta” kirjastolaista, jonka mukaan asiakkaiden käytettävissä tulee olla uusiutuva kirjastoaineisto sekä välineistö. (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 47.) Tämä pätee myös uudessa kirjastolaissa.

- Uutuushankinnan ja kirjahankinnan määrä on riittävä monipuoliseen ja laajaan tarjontaan. Hankintojen nidemäärä on mitoitettu kunnan kirjaston palveluverkkoon ja käyttäjäkuntaan sekä oletettuun kysyntään nähden sopivaksi. Suhteelliseen hyvään uutuustarjontaan päästään hankkimalla 300 - 400 kirjaa / 1 000 asukasta varten. Pieni kunta varmistaa hyvän tarjonnan tätä suuremmalla hankintamäärällä.
- Kysynnän ja tarjonnan kohtaamista seurataan mm. varausten toimitusajoilla.
- Kirjaston kokoelmat mielletään osaksi seudullista kokoelmaa, jonka kehittämiseen kaikki kirjastot osallistuvat hankkivina kumppaneina, ei vapaamatkustajana.
- Kokoelmien uusiutuminen ja ajankohtaisuus turvataan riittävällä hankinnalla ja säännöllisillä, riittävillä poistoilla. Kansainvälisesti käytetty suositustaso on 8 %. Ajankohtaisuuden takaamiseksi voidaan myös seurata tuoreen, alle 5 vuoden ikäisen aineiston osuutta avokokoelmassa sekä aineiston kierto-nopeutta. Kansainvälinen suositustaso tuoreen aineiston osuudeksi avokokoel-massa on 40 %.
- Lapsille suunnattu kokoelma pidetään lapsia kiinnostavana, monipuolisena ja houkuttelevana hankkimalla riittävästi uutta aineistoa (vähintään 1 lasten- ja nuortenkirja / alle 15-vuotias/ vuosi).
- Aineistoa on tarjolla erilaisissa formaateissa.
- Lehtikokoelman monipuolisuus ja eri käyttäjäryhmien tarpeisiin vastaavuus turvataan riittävällä tilattujen vuosikertojen määrällä. Painettujen lehtien kokoelmaa täydennetään tarjoamalla pääsy lehtiportaaleihin. Peruskokoelman muodostaa vähintään 50 tilattua vuosikertaa. Suuremmissa kirjastoissa moninaisiin tarpeisiin vastataan suhteuttamalla vuosikertojen määrä asukasmäärään. Laadukkaissa lehtikokoelmissa vuosikertoja on 15–20 kpl / 1 000 asukasta.
- Musiikki-, elokuva-, nuotti- yms. aineistojen pieniä kokoelmia uhkaavaa sisäl-löllistä pirstoutumista estetään ja kokoelmien eheyttä ja erikoistumista ediste-tään kokoelmapolitiikan linjauksilla ja valinnoilla.
- Kokoelmien kehittämistyössä käytetään henkilöstön ja asiakaskunnan eri-koisasiantuntemusta.
- Varastokirjaston kokoelmia käytetään pääsääntöisesti vanhempaa, harvoin kysyttyä aineistoa tarvittaessa.

Kuva 1. Kokoelmia koskevat laatusuosituksset
(Yleisten kirjastojen laatusuosituksen 2010, 51).

Yllä olevasta kuvasta nähdään mitä kaikkea hyvän kirjaston kokoelmilta laatusuosi-tuksen mukaan vaaditaan. Yleisten kirjastojen laatusuosituksessa (2010) laadulla tarkoitetaan muun muassa kirjastojen ajantasaista aineistoa. Kirjastojen kokoelmilta vaaditaan monipuolisuutta sekä ajanmukaisuutta, näiden lisäksi kokoelmissa tulee olla ajallista syvyyttä. Hyvässä kirjastossa tulee olla saatavilla käyttöarvon säilyttä-vää tietokirjallisuutta ja monipuolinen valikoima kaunokirjallisuutta, lehtiä, elokuvia, musiikkia sekä muita tallenteita. Painettuja sekä e-aineistoja tarjotaan asiakkaille kirjastoissa rinnakkain. Kuopiossa sijaitseva varastokirjasto takaa myös vanhem-man aineiston saatavuuden. (Yleisten kirjastojen laatusuosituksessa 2010, 47.)

Uutuusaineiston suhteelliseen hyvään tarjontaan päästään laatusuosituksen mukaan hankkimalla 300 - 400 kirjaa / 1 000 asukasta varten. Pienet kunnat voivat varmistaa hyvän tarjonnan edellä mainittua suuremmalla hankintamäärällä. Kokoelmien uudistuminen sekä ajankohtaisuus turvataan riittäväillä hankinnoilla ja riittäväillä poistoilla. Kansainvälisesti käytetty suositustaso on tässä kahdeksan (8) prosenttia. Ajankohtaisuuden takaamiseksi voidaan myös seurata tuoreen, alle viiden (5) vuoden ikäisen aineiston osuutta kokoelmassa sekä aineiston kiertonopeutta. Tuoreen aineiston osuus avokokoelmassa on kansainvälinen suositustason mukaan 40 prosenttia. (Yleisten kirjastojen laatusuosituksessa 2010, 51.)

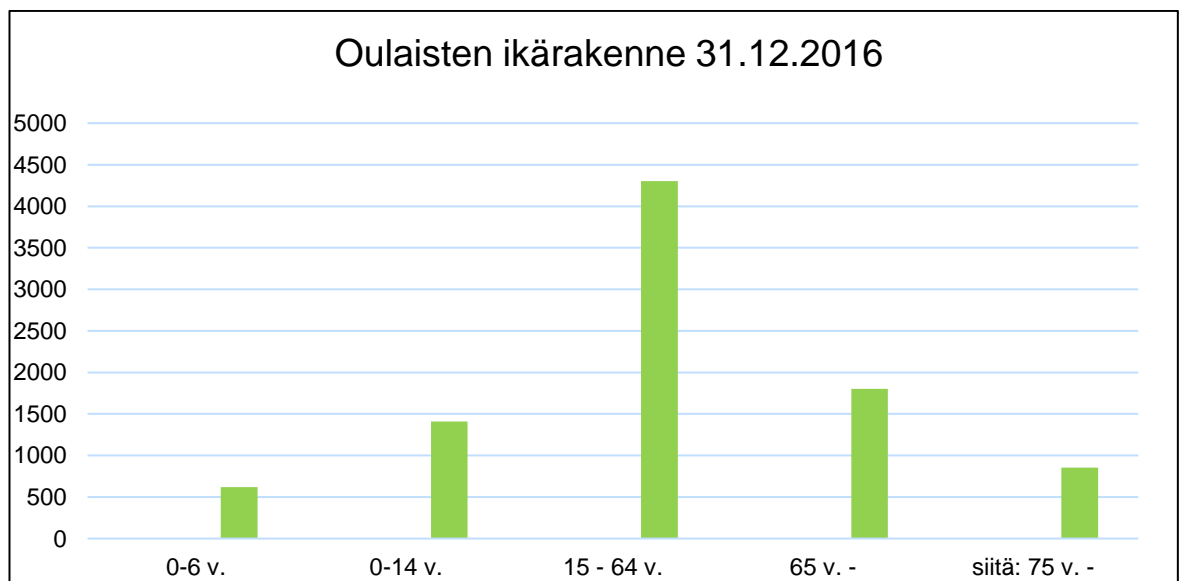
Käytännön työn kannalta laatusuositukset toimivat ohjenuorana sekä punaisena lankana siitä mihin pyritään. Kokoelmia koskevien laatusuositusten tasolle voi olla hankalaa ja työlästä päästä mutta se on täysin mahdollista. Laatusuositusten tasolle päästäkseen täytyy kaikki kokoelmatyön osa-alueet olla hallinnassa. Usein näkee, että kirjastojen kokoelmapolitiikkaan on kirjattuna tavoiteaika, jolloin laatusuosituksen mukaisiin lukuihin on päästy. Kirjastot pyrkivät kokoelmien laadukkuuteen systemaattisesti.

4 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

4.1 Oulaisten kaupunki

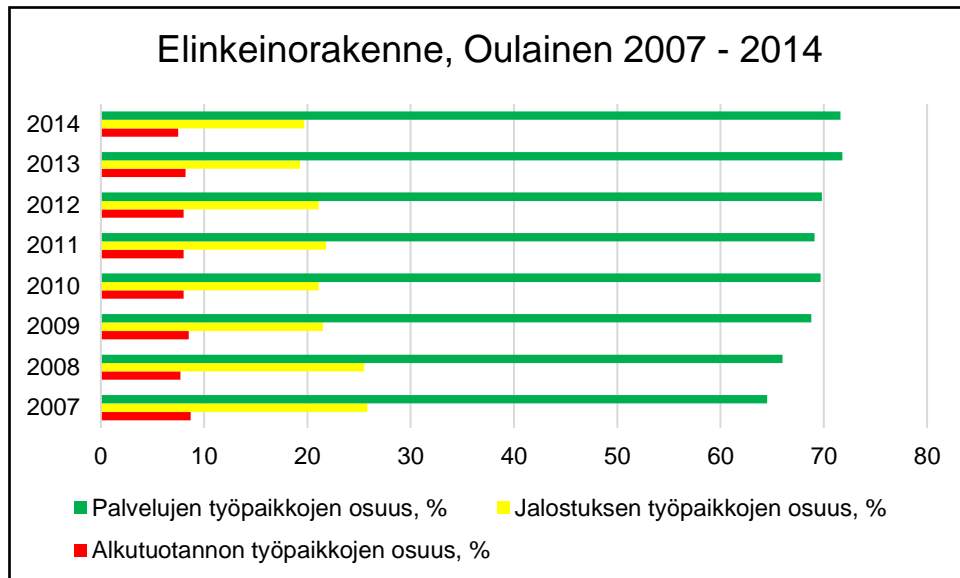
Oulaisten kaupunki sijaitsee Pohjois-Pohjanmaalla, Oulun läänin eteläosassa ja se kuuluu Ylivieskan seutukuntaan (Kaupunkitietoa [viitattu 25.4.2017]). Oulainen on itsenäinen kunta, eli kuntaliitoksia vielä ole tehty. Oulaisten kaupungin strateginen linjauksena on se, että kaupunki säilyy itsenäisenä (Tasekirja vuodelta 2015, [viitattu 29.5.2017]). Tuleva sote- ja maakuntauudistus tulee ilman muuta vaikuttamaan kunnan toimintoihin, nähtäväksi jää milloin uudistukset astuvat voimaan ja mitkä niiden vaikutukset kirjastoille ovat.

Oulaisten kaupungin visio vuonna 2020 on olla itsenäinen kaupunki, joka on turvallinen, ystävällinen, aktiivinen ja luonnonläheinen kasvukeskus. Vision mukaan Oulainen tarjoaa monipuoliset hyvinvointi- ja koulutuspalvelut kuntalaisille sekä Oulun Eteläisen alueen väestölle. Vision mukaan Oulainen hyötyy hyvästä sijainnistaan ja se on vetovoimainen, kaupungin talous on terve ja tasapainossa. (Oulaisten kaupungin strategia 2013.)

Kuvio 2. Oulaisten kaupungin ikärakenne 21.12.2016 (Tilastokeskus, [viitattu 5.5.2017]).

Vuonna 2016 Oulaisissa oli asukkaita 7 514 (Kuntien avainluvut, Oulainen, [viitattu 8.4.2017]). Kuviosta 2. näkyy, että 15–64 -vuotiaiden osuus Oulaisten väestöstä on suurin. Oulaisten väestöstä eläkeläisten ja vanhusten osuus tulee kasvamaan.

Kuvio 3. Oulaisten työpaikat vuosina 2007–2014 jaoteltuina alkutuotantoon, jalostukseen ja palveluihin (Kuntien avainluvut, Oulainen, [viitattu 5.5.2017]).

Palvelujen työpaikkojen osuus oli suurin Oulaisissa vuonna 2014, seuraavaksi tulivat jalostuksen työpaikat ja kolmantena olivat alkutuotannon työpaikat. Suurimmat työllistäjät vuonna 2014 toimialoitain olivat: terveys- ja sosiaalipalvelut 886 työpaikkaa, teollisuus 336 työpaikkaa ja koulutus 271 työpaikkaa (Tilastokeskus, [viitattu 5.5.2017]).

Oulaisista löytyy useita eri jatkokoulutusmahdollisuuksia. Lukion lisäksi Oulaisissa toimii Oulaisten ammattiopisto (JEDU), jossa voi opiskella terveydenhuoltoa, liiketaloutta sekä ravitsemus- ja puhtaanapitoa. Oulun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikkö sijaitsee Oulaisissa ja siellä voi opiskella muun muassa sairaanhoitajaksi. (Koulukaupunki, [viitattu 5.5.2017].) Jokihelmen opisto tarjoaa kaiken ikäisille ihmisille monipuolisia koulutuksia sekä kulttuuri- ja taide-elämyksiä. Jokihelmen opisto toimii Oulaisissa, Haapavedellä, Kärsämäellä, Merijärvellä, Pyhännällä ja Siikalatvalla. (Jokihelmen opisto, [viitattu 5.5.2017].) Oulaisten naapurikunnista

Haapavedellä toimii Haapaveden opisto, joka tarjoaa muun muassa tieto- ja kirjastoalan koulutusohjelmaa (merkonomi) sekä nuoris- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkintoa (Haapaveden opisto, [viitattu 5.5.2017]). Ylivieskassa taas sijaitsee Centrian ammattikorkeakoulun kampus, jossa voi opiskella muun muassa insinööriksi tai sosionomiksi (Centria, [viitattu 5.5.2017]).

Oulaisissa järjestetään pitkin vuotta erilaisia tapahtumia. Suurin ja valtakunnallisesti tunnetuin tapahtuma on Wanhan Woiman Weteraanikonpäivät, jotka järjestetään vuosittain heinäkuussa (Weteraanimoottorikerho Wanha Woima, [viitattu 5.5.2017]). Vuodesta 1986 on järjestetty vuosittain Oulaisten Musiikkiviikot. Musiikkiviikoilla on tarjolla konsertteja kaikenikäisille. Konserteissa on esityksiä paikalliselta, alueelliselta ja valtakunnalliselta tasolta ja mukana on myös huippuartisteja ja yhtyeitä. Oulaisissa on myös mahdollisuus harrastaa musiikkia monipuolisesti ja korkeatasoisesti. Oulaisten Nuorisokuoro on aktiivinen ja kuoron ohjelmisto monipuolinen. Oulaisissa on myös oppilaspaikkoja Jokilaaksojen musiikkiopistoon. (Kulttuurin ja tapahtumien Oulainen, [viitattu 29.5.2017].)

Taidetalo Väinölässä järjestetään monipuolisia taidenäyttelyitä. Väinölä toimii kulttuuri- ja rakennushistoriallisesti merkittävässä, vuonna 1878 rakennetussa keskustassa sijaitsevassa talossa. (Taidetalo Väinölä, [viitattu 29.5.2017].) Oulaisissa sijaitsee myös Penttilän talo, jossa on mahdollista järjestää pienimuotoisia tilaisuuksia, esimerkiksi kokouksia, perhejuhlia ja esiintymisiä. (Kulttuurin ja tapahtumien Oulainen, [viitattu 29.5.2017].)

Oulaisten kaupunki siis tarjoaa monipuolisia jatkokoulutusmahdollisuuksia ja niinpä kaupungissa asuukin paljon opiskelijoita, mikä näkyy katukuvassa. Kaupungin suurimpiin työnantajiin kuuluu Oulaskangas, joka näkyy muutoinkin kaupunkilasten arjessa. Kulttuuri on vahvasti läsnä kaupungissa. Siitä kertovat muun muassa kaupungissa järjestettävät monipuoliset kulttuuritapahtumat. Oulainen on suhteellisen pieni, luonnonläheinen ja turvallinen paikka asua.

4.2 Oulaisten kaupunginkirjasto

Oulaisten kirjasto perustettiin vuonna 1880. On olemassa kuitenkin tietoja, joiden perusteella Oulaisissa oli jo 1878 tai 1879 muutaman kymmeneen niteen kirjasto. (Turunen 2000, 19–21.) Oulaisten nykyinen kirjastorakennus valmistui vuonna 1969 ja se peruskorjattiin vuonna 1998 (Turunen 2000, 53, 109). Oulaisten kaupunginkirjasto sijaitsee keskustassa, Pyhäjoen rannalla. Kirjastorakennus on yksikerroksinen ja kaikki toiminnot sijaitsevat samassa tilassa. Ainoastaan pelihuone on erillinen tila. Keskellä kirjastoa sijaitsee ”monttu”, joka on hieman alempana kuin muut tilat. Monttuun on sijoitettu kotiseutukokoelma ja musiikkiaineisto (nuotit, kirjat ja CD-levyt). Kirjastossa on kirjastotoimenjohtaja Inga Petäsojan lisäksi viisi työntekijää; kaksi kirjastonhoitajaa ja kolme kirjastovirkailijaa (Henkilökunta, [viitattu 8.4.2017]).

Oulaisten kaupunginkirjaston hyötypinta-ala on noin 954 m² ja varastotilaa kirjastolla on 50,5 m². Varastossa on liukuhyllyt sekä muutamia kiinteitä kirjahyllyjä. Vuonna 2014 varastossa oli aikuisten kaunokirjallisuutta 101 hm ja tietokirjallisuutta 115,5 hm. Lasten ja nuorten aineistoa oli yhteensä 100 hm. Vuonna 2014 varastossa oli vähintäänkin 363 hm kirja-aineistoa ja lehtiä. Koko varaston hyllytila on 484 hm, joten tuolloin varastotilaa oli vielä käytettävissä. (Tuomimäki 2014, 19.) Nykyisin Oulaisten kaupunginkirjaston varastotila on täynnä.

Kuva 2. Oulaisten kaupunginkirjasto (Hautamäki 2015).

4.2.1 Kokoelmat

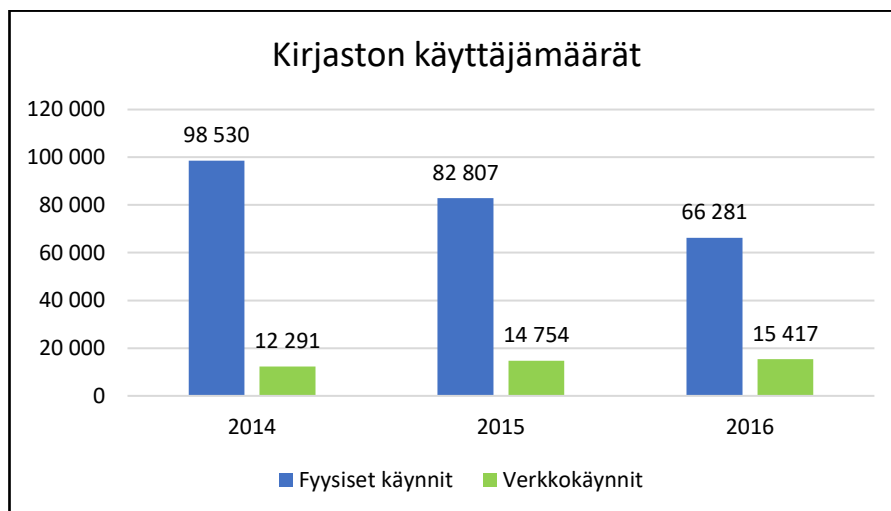
Pääkirjaston lisäksi Oulaisten alueella sijaitsee avo- ja siirtokokoelmia seuraavasti. Oulaisten parantolaan (vuodesta 1971 Oulaskankaan sairaala) perustettiin laitoskirjasto 1910-luvulla, ja vuonna 1963 se tuli osaksi kunnan kirjastolaitosta (Turunen 2000, 92–94). Oulaskankaan sairaalan laitoskirjasto lakkautettiin toukokuussa 2013. Nykyään Oulaskankaan sairaalassa on avokokoelmia kolmella eri osastolla: kirurgia, synnytys ja naistentaudit sekä sisä- ja keuhkotaudit. Oulaisten kaupunginkirjastolla on avokokoelmia myös terveyskeskuksessa (vuodeosasto ja neuvola) ja Rantakartanon palveluasunnoilla. Jokaisella viidellä kyläkoululla (Petäjäskoski, Jauhinkangas, Matkaniva, Lehtopää ja Piipsjärvi) on oma koulukirjasto. (Oulaisten kaupunginkirjaston kokoelmapolitiikka.) Jokaisen kyläkoulun kokoelmassa on noin 600–950 kirjaa. Kouluille viedään uusia kirjoja sekä kiertokirjoja neljä kertaa vuodessa. Kyläkoulujen siirtokokoelmista vastaa kirjastonhoitaja Saija Satomaa, hänen lisäkseen kokoelmista huolehtivat koulujen kirjastovastaavat. (Kirjastopalvelut, [viitattu 25.4.2017].) Oulaisten kirjasto tarjoaa KirjaVirku-kotipalvelua liikuntaesteisille ja näkörajoitteisille (Tuomimäki 2014, 5). Kirjasto tarjoaa myös Celia-kirjastopalveluja lukemisesteisille asiakkailleen.

Taulukko 2. Oulaisten kaupunginkirjaston kokoelmat vuosina 2014–2016 (Suomen yleisten kirjastojen tilastot, [viitattu 8.4.2017]).

Oulaisten kaupunginkirjaston kokoelmat	2014	2015	2016
Kokoelmat	84817	86404	86658
Kirjat yhteensä	75865	77534	77638
Suomenkieliset kirjat	72531	74375	74655
Ruotsinkieliset kirjat	626	618	589
Muun kieliset kirjat	2708	2541	2394
Kaunokirjat, aikuiset	21307	21419	21414
Kaunokirjat, lapset	20563	21510	21525
Tietokirjat, aikuiset	31005	31434	31367
Tietokirjat, lapset	2990	3171	3332
Nuotit ja partituurit	1447	1491	1570
Musiikkiaänitteet	2525	2630	2678
Muut äänitteet	1228	1371	1536
Videot	471	352	273
CD-ROM -levyt	231	261	131
DVD ja Blu-ray -levyt	1182	1577	1950
Muut aineistot	1868	1188	882

Suomen yleisten kirjastojen tilaston (2016) mukaan Oulaisten kaupunginkirjaston kirjastokokoelmassa oli vuonna 2016 aineistoa 86 658. Vuodesta 2014 vuoteen 2016 kirjaston kokoelma oli kasvanut 1 841 kappaleella. Vuodesta 2014 vuoteen 2016 kokoelman kirjojen määrä oli lisääntynyt 1 773 niteellä. Aikuisten kaunokirjallisuuden määrä kokoelmassa oli lisääntynyt noin sadalla kappaleella vuodesta 2014 vuoteen 2016 ja samalla ajanjaksolla oli aikuisten tietokirjojen määrä noussut 362 niteellä. Lasten kauno- ja tietokirjallisuus oli myös lisääntynyt kyseisenä ajanjaksona. Ainoastaan videoiden, CD-ROM-levyjen ja vieraskielisten kirjojen määrät olivat laskeneet tällä ajanjaksolla.

4.2.2 Käyttäjät ja lainaus

Kuvio 4. Oulaisten kaupunginkirjaston käyttäjämäärät (Suomen yleisten kirjastojen tilastot, [viitattu 8.4.2017]).

Kuviosta 5. näkee, että Oulaisten kaupunginkirjaston fyysiset kävijämäärät ovat laskeneet vuodesta 2014 jopa 32 249 käynnillä. Verkkokäynnit eli verkkokirjaston käyttö on kuitenkin ollut nousujohteista. Suomen yleisten kirjastojen tilastoista (2016) selviää, että kävijämäärien (fyysiset käynnit) lasku on yleistä koko maassa. Fyysisten kirjastokäyntien määrä on laskenut 1 355 671 kappaleella koko maassa vuodesta 2014 vuoteen 2016. Koko maan kirjastojen fyysiset kävijämäärät ovat laskeneet 2,69% vuodesta 2014 vuoteen 2016. Oulaisten kaupunginkirjaston fyysisten

käyntien määrät ovat laskeneet 32,73% vuodesta 2014 vuoteen 2016. (Suomen yleisten kirjastojen tilasto 2016.)

Taulukko 3. Lainaajat ja kokonaislainaus Oulaisten kaupunginkirjastossa vuosina 2014–2016

(Suomen yleisten kirjastojen tilastot, [viitattu 8.4.2017]).

Asiakkaat	2014	2015	2016
Lainaajia	3 266	3 188	3 143
Lainaajia / asukasluku %	42,02	41,27	41,3
Kokonaislainaus	135 081	128 289	124 870
Kokonaislainaus / asukasluku	17,38	16,61	16,41

Taulukosta 3. nähdään, että vuonna 2016 Oulaisten kaupunginkirjaston kokonaislainaus oli 124 870 ja lainaajia oli yhteensä 3 143. Lainaaajien määrä oli vähentynyt 123 kappaletta vuodesta 2014 vuoteen 2016. Lainaaajien määrä oli vähentynyt 3,77 % vuodesta 2014 vuoteen 2016. Kokonaislainauksen määrää oli samalla ajanjaksoilla vähentynyt 10 211 kappaletta. Kokonaislainauksen määrä oli vähentynyt 7,56 % vuodesta 2014 vuoteen 2016. Lainaaajien lukumäärä ja kokonaislainaus ei ollut siis vähentynyt niin radikaalisti kuin kävijämäärät.

4.2.3 Tapahtumia ja käyttäjäkoulutuksia

Oulaisten kaupunginkirjasto on suhteellisen pieni ja viriili kirjasto. Kirjastolla järjestetään paljon erilaisia tapahtumia. Vuonna 2016 erilaisia tapahtumia järjestettiin 135 kpl ja osallistujamäärä oli 2 951 henkilöä (Suomen yleisten kirjastojen tilastot, [viitattu 8.4.2017]). Kirjastolla järjestetään viikoittain lapsille satuhetki ja kirjaston luku-piiri kokoontuu kerran kuussa. Lisäksi kirjastolla järjestetään erilaisia säännöllisiä tapahtumia, kuten Tiekön sähköinen viikko, Mediataitoviikko ja Seniorsurf-päivä. (Kirjaston tapahtumat, [viitattu 8.5.2017].)

Oulaisten kaupunginkirjastolla järjestetään myös erilaisia käyttäjäkoulutuksia paljon. Käyttäjäkoulutuksia järjestettiin vuonna 2016 87 kappaletta, niihin käytettiin yh-

teensä 94 tuntia ja osallistujia oli yhteensä 1 368 henkilöä (Suomen yleisten kirjastojen tilastot, [viitattu 8.4.2017]). Käyttäjäkoulutukset voivat liittyä esimerkiksi kirjaston käyttöön, palveluihin, kokoelmiin, laitteisiin, tiedonhakuun, tiedonlähteisiin, e-aineistoihin, tietotekniikan ja verkkopalveluiden käyttöön (Ohjeet). Oulaisten kaupunginkirjasto on mukana uudessa opetussuunnitelmassa (OPS 2016) ja kirjasto järjestääkin kaikille koululaisille, eskarista lukioon, kirjastonkäytön sekä tiedonhaun opetusta (Kirjastopalvelut, [viitattu 11.5.2017]). Käyttäjäkoulutuksia järjestetään peruskoulujen lisäksi yleisesti kaikille asiakkaille.

Kirjaston erikoisuus on pelihuone, jossa voi pelata PS3-, PS4-, Wii- ja XBOX360-pelikonsoleilla. Pelihuonetta voi käyttää myös musiikin kuunteluun, elokuvien katseluun ja esimerkiksi kokoustilana. Kirjastolta löytyy asiakkaiden käyttöön myös digitoitilaitteet ja editointiohjelmat sekä skanneri ja kopiokone. (Pelihuone ja mediapaja, [viitattu 8.4.2017]).

4.2.4 Oulaisten kaupunginkirjaston kokoelmapolitiikka

Oulaisten kaupunginkirjastolla on oma, vuonna 2013 laadittu kokoelmapolitiikka. Kokoelmapolitiikkaa on päivitetty viimeksi vuonna 2017. Kokoelmapolitiikasta käy ilmi, että paikalliset erityispiirteet vaikuttavat monin tavoin kirjaston kokoelmaan ja kirjasto muodostaakin kirjastokokoelmaansa näiden erityispiirteiden näkökulmasta. Tietokirjallisuuskokoelmassa ovat hyvin edustettuina vanhat moottorikoneet ja -laitteet, johtuen Weteraanimoottorikeho Wanhasta Woimasta. Oulaisten kirjasto pyrkii ylläpitämään hyvää ja tiivistä taideaineiden sekä valokuvauksen kokoelmaa Valovoima ry:n ja taiteen perusopetuksen vuoksi. Oulaskankaan aluesairaala sekä toisen asteen oppilaitokset (esimerkiksi sosiaali- ja terveysala, liiketalous ja ravitsemus- ja puhtaanapitoala) vaikuttavat myös merkittävästi hankintapolitiikkaan sekä varastointiin.

Oulaisten kaupunginkirjaston kokoelmapolitiikkaan (2017) on kirjattu ohjeita poistoihin ja varastointiin liittyen. Mikäli avokokoelmasta harkitaan aineiston siirtoa varastoon tai kokonaan poistamista kokoelmasta, täytyy ottaa huomioon seuraavat asiat: varastoon pyritään viemään vain luettelointitiedoiltaan tarkistettuja teoksia ja kaikesta varastoon menevästä aineistosta tehdään myös poistoharkinta. Oulaisten

kaupunginkirjaston varastotila on lähes täynnä, tämän vuoksi varastosta onkin poistettava aineistoa miltei sama määrä kuin sinne viedään. Pitkätähkäimen suunnitelmana kirjastolla on saada runsaasti poistoja ja sitä kautta saada hyllyväljyyttä. (Oulaisten kaupunginkirjaston kokoelmapolitiikka 2017.)

Aineiston poistokriteereitä ovat muun muassa sisällön vähäinen käyttö tai huono kunto, aineiston vanhentuminen, käsitysten muuttuminen tiedon luotettavuudesta, tupla- tai ylimääräiset kappaleet sekä tilan puute. Oulaisten kaupunginkirjastolla poistetaan vähän lainatut vieraskieliset kirjat, joista on olemassa vastaava kotimainen. Ei-alkuperäiskielisiä vieraskielisiä romaaneja ei varastoida ja vieraskielistä tietokirjallisuutta varastoidaan harkiten. (Oulaisten kaupunginkirjaston kokoelmapolitiikka 2017.)

Joskus käy niin, että aineistoa joutuu hukkaan. Mikäli jotain tiettyä nidettä ei löydy hyllystä, kyseinen nide merkitään kirjastojärjestelmään kadonnut-niteentilalla. Tämä kadonneet-lista tarkistetaan säännöllisin väliajoin. Mikäli hukassa olevaa nidettä ei löydy, se poistetaan. (Oulaisten kaupunginkirjaston kokoelmapolitiikka 2017.)

4.2.5 Yhteistyö ja arviointiyhteistyö

Oulaisten kaupunginkirjasto tekee yhteistyötä useiden eri tahojen kanssa. Oulaisten kaupunginkirjasto kuuluu Tiekkö-kirjastoihin ja niitä käsitellään tarkemmin seuraavassa kappaleessa (4.3). Oulaisten kaupunginkirjasto kuuluu myös Oulun Eteläisen alueen kirjastoihin.

Kuva 3. Kartta Oulun Eteläisen alueesta (Oulun Eteläinen, [viitattu 27.7.2017]).

Oulun Eteläinen on 14 kunnan ja kolmen seutukunnan yhteistyöalue Pohjois-Pohjanmaan eteläosassa. Oulun Eteläiseen kuuluvat seutukunnat ovat Ylivieskan seutukunta, Nivala-Haapajärven seutukunta ja Haapaveden-Siikalatvan seutukunta. (Oulun Eteläinen, [viitattu 27.7.2017].) Oulun Eteläisiin kirjastoihin kuuluvat myös kaikki Tiekkö-kirjastot.

Oulun Eteläisen kirjastot ovat tehneet yhteistyönä esimerkiksi arvioinnin osalta. Vuosina 2004–2007 toteutettiin Pohjois-Pohjanmaan kirjastojen arviointiyhteistyötä, josta syntyi Kirjastojen arviointiyhteistyö Pohjois-Pohjanmaalla: Raportti yhteistyöstä ja käytetyistä menetelmistä. Raportti sai alkunsa Oulun maakuntakirjastoalueen kirjastojen PARKKI-projektista. (Heikkilä & Saraste 2008.) PARKKI-projektiin osallistui 15 kirjastoa Pohjois-Suomesta, Oulun seudulta, Kemin seudulta ja Rovaniemen kaupungista. Mukana oli myös Oulun yliopiston informaatiotieteiden laitos. PARKKI-projektissa keskityttiin kirjastojen laadulliseen arviointiin, kirjastojen henkilöstön osaamiseen sekä kokemuksiin arviointiyhteistyöstä. (Kortelainen 2003, 9, 16.)

4.3 Tiekkö-kirjastot

Oulaisten kaupunginkirjasto kuuluu Tiekkö-kirjastoihin. Tiekkö-kirjastot on Oulun läänin eteläosan seitsemän yleisen kirjaston yhteistyöverkko. Tiekkö-kirjastoja ovat Oulainen, Alavieska, Kalajoki, Merijärvi, Nivala, Sievi ja Ylivieska. Kaikilla Tiekkö-kirjastoilla on yhteinen kirjastokortti, lainaajarekisteri ja aineistotietokanta. (Tiekkö,

[viitattu 8.4.2017].) Tiekkö-kirjastojen yhteistyö on alkanut jo vuonna 1991. Tiekkö-alueella oli asukkaita 55 197 vuoden 2014 lopussa. (Tiekkö-kirjastostrategia 2015-2020, 3.) Tiekkö-kirjastoilla on valikoimissaan myös e-kirjoja ja e-äänikirjoja. Lainattava e-aineisto on hankittu yhdessä kaikkien Tiekkö-kirjastojen kanssa. Ensimmäiset e-kirjat tulivat kokoelmiin vuonna 2007, vuonna 2015 otettiin käyttöön uusi Elibs-in alusta ja vuonna 2016 valikoimaan tulivat ensimmäiset e-äänikirjat. (Luoto 2017.)

Kuva 4. Kartta Tiekkö-alueesta (Tiekkö, [viitattu 8.4.2017]).

Tiekkö-kirjastoilla on yhteinen strategia: Tiekkö-kirjastostrategia 2015-2020. Tiekkö-kirjastot tekevät paljon yhteistyötä, muun muassa henkilökunnan koulutuksen tiimoilta sekä toteuttavat erilaisia yhteisiä projekteja. Tiekkö-kirjastoilla on viikoittainen seutulainauspalvelu. Seutulainojen kuljetukseen kuuluvat Tiekkö-kirjastojen lisäksi myös Oulaisten sosiaali- ja terveystalon kirjasto, Haapaveden kaupunginkirjasto sekä Pyhäjoen kunnankirjasto. (Tiekkö, [viitattu 8.4.2017].)

4.3.1 Tiekkö-kirjastojen kokoelmapolitiikka

Tiekkö-kirjastojen yhteinen kokoelmapolitiikkaluonnos on laadittu vuonna 2013. Siihen on koottu kokoelman kehittämisenäkemyksiä. Monipuolinen tarjonta ja vanhemman aineiston saatavuus turvataan alueittain sovitun hankinta- ja varasointipolitiikan avulla. Tiekkö-kirjastojen kokoelmapolitiikka noudattaa yleisten kirjastojen laatusuositusta. (Tuomimäki 2014, 12.)

Tiekön kokoelmapolitiikassa kiinnitetään huomiota erityisesti kotiseutukokoelmiin. Kirjastojen kotiseutukokoelmien tarkoituksena on tukea ja edesauttaa alueellisen kulttuuri- ja tietoperinnön säilymistä. Kotiseutukokoelmilla onkin oma kokoelmapolitiikkansa, joka poikkeaa muusta kokoelmasta. Jokainen kirjasto kartuttaa ja säilyttää kotiseutukokoelmaan kuuluvaa aineistoa pysyvästi. Kotiseutukokoelman aineistolla on aina yhtymäkohta alueeseen, sen historiaan, kansanperinteeseen, luontoon, alueella syntyneisiin sekä vaikuttaneisiin henkilöihin, oppilaitoksiin, yrityksiin, rakennuksiin tai tapahtumiin. (Tuomimäki 2014, 12.)

Tiekkö-kirjastoilla on omia erityiskokoelmia, joilla on myös muusta kokoelmatyöstä poikkeava kokoelmapolitiikka. Erityiskokoelmat säilytetään ehjinä kokonaisuuksina omissa kirjastoissaan. Oulaisten kirjaston erityiskokoelma on seurakunnan lahjoittama vanha kirjakokoelma, jonka vanhimmat teokset ovat 1700-luvulta sekä Aarne Koskisen kokoelma, joka sisältää kirjallisuutta 1920-luvulta saakka. (Tuomimäki 2014, 12.)

Tiekkö-kirjastojen vuonna 2013 laadittua kokoelmapolitiikkaluonnosta, mihin Tuomimäki (2014) viittaa tekstissään, ei ole koskaan virallisesti julkaistu. Tästä johtuen ainoat viittaukset sen sisällöstä ja linjauksista löytyvät Tuomimäen omista teksteistä. Tämä aiheuttaa luonnollisesti haasteita käytännön työlle.

4.3.2 Tiekkö-kirjastojen hankinnat

Tiekön kirjastojen hankintaprosentit vaihtelevat ja Yleisten kirjastojen laatusuosituksen (2010) mukaiseen tavoitteeseen voi olla vaikea päästä, muun muassa pienentyvien aineistomäärärahojen vuoksi. Yleisten kirjastojen laatusuosituksen (2010)

mukaan suositus hankinnoille on 300–400 kirjaa tuhatta asukasta kohden sekä 8 % kokoelmasta. Hankintojen määrä suhteutetaan kokoelmien kokonaismäärään, tämän vuoksi alhainen hankintaprosentti voi kertoa myöskin kokoelmien suuresta aineistomäärästä. Tiekön tavoite hankintojen suhteen on, että vuosittain tehdään poistoja kaksi prosenttiyksikköä enemmän kuin hankitaan uusia. Tällä tavalla kokoelmat saadaan uudistettua (Tuomimäki 2014, 21).

Tieköllä ei ole olemassa yhtenäistä hankintapolitiikkaa. Saatavilla olivat ainoastaan Ylivieskan kaupunginkirjaston kirjastoaineiston hankinnan perusteet ja painoalueet vuodelle 2014 sekä Nivalan kaupunginkirjaston hankintapolitiikka vuodelta 2013. Oulaisten kaupunginkirjaston hankinnoista vastaavat kirjastotoimenjohtaja ja kirjastonhoitajat omien vastuualueidensa mukaan. Myös muu kirjaston henkilökunta voi antaa hankintaehdotuksia ja olla mukana tekemässä hankintapäätöksiä. Lisäksi hankintaehdotuksia saadaan suoraan asiakkailta.

4.3.3 Poistot

Aineiston poistot perustuvat jatkuvaan evaluointiin. Kirjastojen poisto- sekä varastointipäätökset tehdään aineiston kunnon, käytön puutteen tai vähyyden, sisällön vanhenemisen sekä tilanahtauden perusteella. Poisto- ja varastointipäätöksiä tehdessä auttavat työntekijän kokemus sekä kokoelman ja sisältöjen tuntemus. Poistoja ei tehdä koskaan mekaanisesti tai omien mieltymysten mukaan, niissä käytetään harkintaa ja asiantuntemusta. Kirjastoissa tehtävien poistojen tulisi olla järjestelmällistä ja myös jatkuvaa työtä. (Tuomimäki 2014, 21.)

Tiekkö-kirjastojen poisto-periaatteet (Tuomimäki 2014, 21–22)

- Karsintaa suoritetaan järjestelmällisesti sekä aikataulutetusti.
- Pyritään siihen, että poistojen määrän tulee olla kolmen vuoden kuluttua vähintään 2 prosenttiyksikköä enemmän kuin hankintojen. Tiekkö-kirjastot yltyvät kymmenen vuoden päästä valtakunnallisiin laatusuosituksiin.
- Kirjastojen avokokoelmien aineistosta vähintään 40 % tulee olla alle viiden vuoden ikäistä (10-vuotistavoite).
- Aineiston kiertoluvun tavoite on 3,0 (10-vuotistavoite).

- Mahdollisimman monesta avokokoelman hyllystä jätetään noin 1/3 vapaaksi, jotta ainestoa pystytään asettamaan paremmin esille.
- Yli 10 vuotta vanhalla ja/tai viimeksi kuluneen kymmenen vuoden aikana 0-1 kertaa lainassa olleella teoksella tulee olla hyvä peruste pysyä kokoelmassa.
- Pääsääntöisesti ei varastoida aineistoa, joka on vapaasti saatavilla ja luettavissa internetissä.

Tiekön kirjastoissa vastuuluokat tai -alueet on nimetty pääsääntöisesti kirjastonhoitajille. He tarkkailevat oman kenttensä aineiston kiertokulkua ja alle viisi vuotta vanhan aineiston osuutta kokoelmasta sekä tekevät varastointi- ja poistopäätökset. (Tuomimäki 2014, 22.)

Ennen poistojen tekoa selvitetään aina mahdollinen varastointitarve. Uutuuksia on aina saatavilla mutta vanhempaa aineistoa on usein vaikeaa tai jopa mahdotonta saada käsiinsä muualta kuin kirjastosta. Poistoja tehtäessä tarkastellaan myös muiden Tiekkö-kirjastojen tilannetta kyseisen aineiston osalta. Varastopoistojen kohdalla täytyy koordinoida eri toimipisteiden välillä siten, että säilytettävä aineisto olisi mahdollisimman hyväkuntoista. Tiekön poisto-ohjeissa on mainittu, että kirjastojärjestelmässä olevaan varastoaineistoon liitetään kirjastojen resurssien sallimissa puitteissa kuntoluokitus. (Tuomimäki 2014, 22.) Tätä kuntoluokituksen merkitsemistä ei ole kuitenkaan Tiekkö-kirjastoissa edelleenkään käytössä.

Tiekkö-kirjastojen johtoryhmä on asettanut vuosittaisen minimitalvoitteen poistoprosentille. Kolmen vuoden kuluttua sen tulee olla 2 prosenttiyksikköä suurempi kuin hankinnat/kokoelmat % vuonna 2013. Tämä tarkoittaa sitä, että Oulaisten kaupunginkirjaston kohdalla poistoprosentin täytyisi olla vuoden 2017 lopussa olla 5,73 %. Tavoitteena on, että vuonna 2023 poistoprosentti yltää kansalliseen suositukseen. (Tuomimäki 2014, 23.)

4.3.4 Tiekön varastointivastuut

Tiekkö-kirjastojen varastokokoelmia pyritään pienentämään. Varastokokoelmien pienenemiseen päästään pitkäjänteisellä työllä, vähentämällä päällekkäistä varastointia, jossa samaa teosta on varastoituna useissa Tiekön toimipisteissä. (Tuomimäki 2014, 20.)

Tiekkö-kirjastoissa kirjallisuustieteen luokan varastointivastuu kuuluu Ylivieskan kaupunginkirjastolle, poikkeuksena alaluokan 86.13 (sarjakuvien historia ja tutkimus), joka kuuluu Nivalan kaupunginkirjastolle. Jokaisella Tiekkö-kirjastolla on omat varastointivastuualueet ja ne löytyvät kirjallisesta varastointiluokat-dokumentista. (Tiekön kirjastokohtaiset varastointiluokat 2014.)

Varastokokoelmia seurataan ja arvioidaan säännöllisesti, niistä myös poistetaan tarpeeton sekä huonokuntoinen aineisto. Aineiston varastoinnissa painotetaan suomenkielistä kirjallisuutta, vieraskielistä aineistoa varastoidaan ainoastaan, mikäli kyseisestä aiheesta ei ole saatavilla tietoa suomeksi. (Tuomimäki 2014, 20.) Tuomimäen koostamasta luonnosmaisesta Luokittaiset poisto-ohjeet -dokumentista löytyy joitakin lisäohjeita kunkin aineistoluokan säilytysvastuussa olevalle kirjastolle. Varastovastuussa olevalle kirjastolle jää kuitenkin aina lopullinen harkinta- sekä säilytysvastuu. (Luokittaiset poisto-ohjeet 2014.)

Luokittaisissa poisto-ohjeista (2014) löytyi seuraavat ohjeet kirjallisuustieteen luokalle:

- Varastoidaan ainakin suomenkielinen kirjallisuus.
- Vieraskielisistä varastoidaan erityisesti kirjailijoiden elämäkertoja.
- Koskenniemi: Kootut teokset (12 osaa) 1955-56 80.2 ja 86.2
- Yleinen kirjallisuushistoria 1961 86.1

Tietokirjallisuudesta varastoidaan ainoastaan yksi kappale, joka riittää vastaamaan kaikkien Tiekkö-kirjastojen kysyntään. Kaunokirjallisuudesta varastoidaan myös pääsääntöisesti yksi kappale. Kuitenkin tarpeen mukaan ja perustellusti voidaan varastoida kaksi kappaletta. Poikkeuksia säilytysäännöistä ovat esimerkiksi jotkut kiteutuaiheet, kurssi-, opiskelu- tai lukudiplomikirjat ja klassikot. Edellisiä voidaan harkinnan mukaan varastoida useampia kappaleita. Vanhempaa ja harvoin kysyttyä

aineistoa varastoidaan tarvittaessa, pääsääntöisesti käytetään näiden osalta Varastokirjaston kokoelmia. Tiettyjä vanhempia käsityökirjoja (luokassa 65) tai autonkorjausoppaita (luokassa 62) voidaan varastoida lainakiertonsa vuoksi useampia. Yleisten varastointiperiaatteiden mukaan varastoidaan eri vuodenaikoihin liittyviä sesonkiaineistoja (esimerkiksi joulu ja pääsiäinen). (Tuomimäki 2014, 24.)

Varastointi tapahtuu tapauskohtaisesti harkiten. Yli 10 vuotta vanhoille tai 0–1 kertaa lainassa olleelle aineistolle tulee olla peruste pysyä kokoelmassa. Kunkin aineiston varastovastuussa olevalle kirjastolle jää varastoinnista harkinta- ja säilytysvastuu. Mikäli varastoitavan aineiston varastointivastuu on muulla kuin omalla kirjastolla, varmistetaan varastoinnin tarpeellisuus vastaanottavalta kirjastolta ennen aineiston lähettämistä heidän varastoitavaksi. Ennen varastointia varastoitavan aineiston asiasanoitus tarkistetaan ja tarvittaessa täydennetään. Pitkäaikaisesti varastoitava ja säilytettävä aineisto tarroitetaan uudelleen. (Tuomimäki 2014, 24.)

Mikäli aineistoa siirretään toiseen Tiekkö-kirjastoon, siirrettävä aineisto tilastoidaan poistoksi ja vastaanottava kirjasto tilastoi ne lahjoituksiksi. Poistoja tehdessä kannattaa käydä myös varaston aineisto läpi, jotta esimerkiksi kaksoiskappaleet tulee huomioitua. Myös tällä tavoin saadaan lisää tilaa varastoihin. (Tuomimäki 2014, 22.)

Verkostoitumisen kehittäminen on tarpeellista Tiekkössä, jotta voidaan hyödyntää erikoisosaamista. Yhteistyö mahdollistaa parhaan mahdollisen asiantuntemuksen käytön jokaisessa Tiekkö-kirjastossa. Etenkin haastavien aineistojen ja kirjaluokkien evaluointiin täytyisi tarvittaessa pystyä pyytämään apua, kyseiseen asiaan perehtyneeltä työntekijältä mistä tahansa Tiekkö-kirjastosta. (Tuomimäki 2014, 24.)

4.4 YKL ja luokka 86, kirjallisuustiede

Seuraavassa esitellään yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmää sekä tarkemmin opinnäytetyössä arvioitavaa kirjallisuustieteen luokkaa 86. Luvussa esitellään Oulaisten kaupunginkirjastolla käytetyt hyllyluokat sekä avataan luokan 86 arviointiin liittyviä haasteita.

Taulukko 4. Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä, pääluokat (Verkko YKL).

0	YLEISTEOKSET. KIRJA-ALA. KIRJASTOTOIMI. YLEINEN KULTTUURIPOLITIIKKA. JOUKKOTIEDOTUS
1	FILOSOFIA. PSYKOLOGIA. RAJATIETO
2	USKONTO
3	YHTEISKUNTA
4	MAANTIEDE. MATKAT. KANSATIEDE
5	LUONNONTIETEET. MATEMATIIKKA. LÄÄKETIEDE
6	TEKNIikka. TEOLLISUUS. KÄSITYÖ. MAA- JA METSÄTALOUS. KOTITALOUS. LIIKETALOUS. LIIKENNE
7	TAITEET. LIIKUNTA
8	KAUNOKIRJALLISUUS. KIRJALLISUUSTIEDE. KIELITIEDE
9	HISTORIA

Taulukosta 4. nähdään Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmän pääluokat. Pääluokat sisältävät vaihtelevan määrän alaluokkia. Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmän pääluokkaan 8 kuuluvat kaunokirjalliset sekasisältöiset teokset (80), kansanrunous (81), runot (82), näytelmät (83), kertomakirjallisuus (84), sadut, kuvakirjat ja sarjakuvat (85), kirjallisuustiede (86), kielitiede (87), Suomalais-ugrilaiset kielet (88) ja Indoeurooppalaiset kielet sekä muut kielet (89). (Verkko YKL.)

Kirjallisuustieteen luokkaan (86) kuuluvat Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmän eli YKL:n mukaan kirjallisuudentutkimuksen sekä kirjallisuusarvostelun yleisteokset, kirjallisuuden psykologia ja sosiologia, lukuharrastus ja lukemistutkimukset, kirjalli-

suuden asema yhteiskunnassa ja kirjallisuuden sensuuri. Luokassa 86 on mahdollisuus käyttää alaluokkia (liite 3), joita on todella runsaasti. (Verkko YKL, [viitattu 8.5.2017].) Kirjastot voivat itse päättää hyllyluokkien määrän tarpeensa mukaan.

Oulaisten kaupunginkirjastolla luokasta 86 on otettu käyttöön seuraavat hyllyluokat:

- 86.1 -2 Kirjailijamatriikkelit
- 86.2 Suomen ja suomalais-ugrilaisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
- 86.2 Suomen kirjallisuuden historia ja kirjailijaelämäkerrat
- 86.3 Muut maat. Kirjallisuuden historia ja tutkimus

Luokan 86 kuuluvan kirjallisuuden arviointi on siinä mielessä haasteellista, että se ei vanhene. Claytonin ja Gormanin (2001, 200–201) mukaan on sellaisia kirjoja, joiden pitäisi olla saatavilla yleisissä kirjastossa tai yliopistokirjastoissa, vaikka vain yksi asiakas haluaisi joka kolmas vuosi lainata niitä. Jotta tietää mitkä kirjailijat ja teokset ovat "standardeja", täytyy olla asiantuntemusta, varsinkin koska klassikot sisältävät ilmeisten kirjailijoiden, kuten Dickensin ja Austenin, lisäksi paljon muitakin. (Clayton & Gorman 2001, 200–201.) Edelliset olivat esimerkkejä kaunokirjallisuudesta mutta myös tietokirjallisuudesta löytyy oman alansa Dickensit ja Austenit. Luokassa 86 voisi ajatella, että suomalaisista esimerkiksi Pekka Vartiainen, joka on laatinut muun muassa kirjallisuuden historian monografioita antiikista 2000-luvulle asti, olisi tällainen "pakko löytyä kokoelmasta" kirjailija.

Clayton ja Gorman (2001, 200–201) toteavat, että yksi syy siihen, miksi ammattitaitoisen henkilökunnan on osallistuttava karsintaprosessiin, on se, että kirjastokokoelmassa tulee aina olla klassisia teoksia, vaikkei niillä juurikaan olisi nykyistä käyttöä. Mitä suurempi tietämys kirjaston työntekijöillä on kirjoista, sitä epätodennäköisemmin karsinnat menevät vikaan, mutta valitettavasti saatavilla ei ole mitään yksinkertaista kaavaa karsinnalle. (Clayton & Gorman 2001, 200–201.) Vaikka Clayton ja Gorman kirjoittavatkin kaunokirjallisuuden näkökulmasta, samat asiat sopivat myös tietokirjallisuuteen.

4.5 Tutkimusongelma

Opinnäytetyön aihe tuli Oulaisten kaupunginkirjastosta. Kirjastotoimenjohtaja Inga Petäjäsojan kanssa käytiin läpi erilaisia aiheita ja lopulta päädyttiin kirjaston kokoelmia koskevaan aiheeseen. Tarkasteluun valittiin kirjaston tietokirjaluokka 86 ja sen analysointi. Lähtökohtana on kyseisen luokan kehittämistarve. Petäjäsojan mukaan kyseisen luokan analysointi auttaisi heitä kokoelmatyössä sekä sen kehittämisessä. Kirjallisuustieteen luokkaa ei ole tarkasteltu pitkään aikaan tarkemmin, joitakin poistoja sieltä on kuitenkin tehty. Kirjastoa kiinnostaa myös luokan 86 lainaus sekä se mitä kirjoja sieltä lainataan ja kuinka paljon. Luokan 86 kokoelma on tärkeä kirjastolle mutta onko se tärkeä käyttäjille.

Opinnäytetyössä pyritään myös selvittämään luokan 86 varastointiperiaatteita tarkemmin. Kunnollisia ohjeita esimerkiksi siitä, minkälaista aineistoa varastointivastuussa oleva kirjasto ottaa vastaan ei ole. Tiekössä luokan 86 varastointivastuu kuuluu Ylivieskan kaupunginkirjastolle, poikkeuksena alaluokka 86.13 (sarjakuvien historia ja tutkimus), jonka varastointivastuu kuuluu Nivalan kaupunginkirjastolle. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää luokan 86 kokoelman nykyinen tila sekä selvittää varastointiin liittyviä kysymyksiä.

Opinnäytetyössä etsitään vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Mikä on kokoelman ikärakenne, hankinnat, kokoelman käyttö ja kuinka paljon poistoja on tehty. Opinnäytetyön tavoitteena on arvioida siis luokan 86 kokoelmaa ikärakenteen, lainausmäärien ja nollalainojen sekä hankintojen ja poistojen perusteella. Tavoitteena on myös antaa kirjaston henkilökunnalle taustatietoa ja samalla edistää luokan 86 kehittämistä. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa Oulaisten kaupunginkirjastolle tietoa kirjallisuustieteen luokasta 86, jota kirjastolla voidaan hyödyntää tulevaisuudessaakin kokoelmatyössä, esimerkiksi hankintoja ja poistoja tehdessä.

4.6 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyössä arvioidaan Oulaisten kaupunginkirjaston kokoelman kirjallisuustieteen luokan 86 nykyinen tila tilastollisesti. Opinnäytetyössä käytetään siis kvantita-

tiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää. Opinnäytetyössä käytetään myös käytökeskeistä lainaustutkimusta eli tarkastellaan sitä, mitä aineistoa luokasta 86 käytetään lainaustilastoja tutkimalla.

Opinnäytetyössä toteutetaan kysely 86 luokan varastointivastuussa oleville Ylivieskan ja Nivalan kaupunginkirjaston kirjastotoimenjohtajille, jotka vastaavat kyseisen luokan aineiston varastoinnista. Tekemäni kyselytutkimus kuuluu kvantitatiiviseen eli määrällisiin tutkimusmenetelmiin. Analysointi on kuitenkin toteutettu kvalitatiivisesti eli laadullisesti.

Opinnäytetyössä käytettyihin tutkimusmenetelmiin päädyttiin tutkimusongelman ja tutkimuksen tavoitteen perusteella. Valituilla menetelmillä saadaan parhaiten tietoa halutusta aiheesta. Kokoelmakeskeiseen tilastomenetelmään sekä käyttökeskeiseen lainaustutkimukseen päädyttiin koska niihin tarvittavat tilastot ovat suhteellisen helposti saatavissa kirjaston kokoelmatietokannasta. Sähköpostin välityksellä tehtävään kyselyyn päädyttiin kysymysten laadun vuoksi. Kysymykset varastointivastuusta ovat selkeitä ja niissä kysyttiin faktatietoja liittyen luokan 86 varastointiin. Henkilökohtaisella haastattelulla olisi syntynyt enemmän materiaalia mutta perusasiat olisivat pysyneet samana. Koettiin, ettei henkilökohtaisella haastattelulla olisi saanut enempää tietoa aiheesta. Lisäksi sähköpostikysely oli kustannustehokas ja aikaa säästävä.

Opinnäytetyössä käytetään siis kokoelmakeskeistä tilastomenetelmää, käyttökeskeistä lainaustutkimusta sekä kyselyä. Seuraavaksi käsitellään näitä opinnäytetyöhön valikoituneita tutkimusmenetelmiä hieman tarkemmin.

4.6.1 Kokoelmakeskeinen tilastomenetelmä

Kokoelmakeskeinen tilastomenetelmä kuuluu kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimukseen. Sitä voidaan kutsua myös tilastolliseksi tutkimukseksi. Kvantitatiivisella tutkimuksella pyritään selvittämään lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä asioita. Asioita kuvataan numeerisesti ja saatuja tuloksia voidaan kuvata ja havainnollistaa taulukoiden ja kuvioiden avulla. Kvantitatiivisella tutkimuksella saadaan kartoitettua tutkittavan aiheen nykyinen tilanne. (Heikkilä 2014, 15.)

Kokoelmakeskeinen tilastomenetelmä on yksi niistä menetelmistä, jota voidaan käyttää kokoelman arvioinnissa. Wilénin (2007, 120) mukaan tilastomenetelmällä voidaan ymmärtää kaikenlaisten numerotietojen ja tilastojen kerääminen kirjaston kokoelmatietokannasta. Kirjastot ovat koonneet erilaisia tilastoja jo kauan. (Wilén 2007, 120.)

Kokoelmakeskeiseen tilastomenetelmään kuuluu sekä etuja että haittoja. Wilénin (2007, 122) mukaan tilastomenetelmän etuja ovat tilastoiden suhteellisen helppo koonti ja laatiminen, tilastot ovat yleisesti ymmärrettäviä ja vertailukelpoisia, tilastoja on helppo käsitellä ja ne ovat objektiivisia. Tilastomenetelmän haittoiksi Wilén listaa sen, etteivät tilastot mittaa suoraan laatua eivätkä kerro sitä, miten hyvin kokoelma täyttää käyttäjien tiedontarpeet. Muita ongelmia ovat muun muassa mittayksiköiden vakioimattomuus (esimerkiksi nide/nimeke), epätarkkuudet tilastojen pidossa ja tilastojen tulkitsemisessa ongelmia aiheuttavat kaksoiskappaleet, virheellinen ja vanhentunut aineisto. (Wilén 2007, 122.)

4.6.2 Käyttökeskeinen lainaustutkimus

Käyttökeskeinen lainaustutkimus kuuluu myös kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimukseen. Tilastomenetelmäksi voidaan laajassa merkityksessä ymmärtää myös kirjaston kokoelman lainausluvut ja muut käyttöluvut. Nämä luvut liitetään yleensä käyttökeskeisiin menetelmiin. (Wilén 2007, 120.) Kokoelmia, niiden arvoa ja hyvyttä, ei voida määrittää ainoastaan kokoelmakeskeisillä menetelmillä. Kirjastojen kokoelmien hyödyllisyyttä mitattaessa voidaan käyttää kahta tapaa, käyttö- tai käyttäjätutkimusta. Käyttötutkimus keskittyy siihen mitä ja miten aineistoa käytetään. Käyttäjätutkimus taas tarkastelee sitä, kuka käyttää eli tutkimuksen kohteena on yksittäinen henkilö. (Wilén 2007, 138.)

Lainaustilastot ovat olleet kirjastoille aina tärkeitä ja lainaustilastojen merkitys kokoelmien arvioinnissa ja kehittämisessä ovat edelleen käyttökelpoisia. Lainauksilastoja tutkimalla saatuja tietoja voidaan hyödyntää esimerkiksi poistojen teossa, varastoinnin ja muiden aineiston säilytyksessä ilmenevien ongelmien ratkaisussa ja laina-aikojen säätelyssä. (Wilén 2007, 138.)

Termi ”käyttö” on monimerkityksellinen ja sillä tarkoitetaan useimmiten aineiston lainaamista, lukemista, tutkimista, selailua, katsomista tai kopioimista kirjastossa. Käytön mittaamista vaikeuttaa se, että kirjoja voidaan käyttää ilman että niitä lainataan ja toisaalta kirjoja voidaan lainata ilman että niitä käytetään/luetaan. (Wilén 2007, 139.)

Wilénin (2007, 141) mukaan käyttötutkimuksen etuja ovat muun muassa se, että käyttötutkimuksella saadaan kuva aineiston lainauskäytöstä ja se voidaan myös suhteuttaa erilaisten muuttujien (kieli, ikä, luokka ym.) osalta hankintaprofiiliin. Etu on myös siinä, että mittayksiköt voidaan laskea yksiselitteisesti ja helposti, lisäksi saatava tieto on määrällistä eli objektiivista ja helposti vertailtavaa. Käyttötutkimuksen haittoiksi Wilén (2007, 142) listaa muun muassa sen, että siinä sisäkäyttö jää tutkimatta ja näin ollen kokonaiskäyttöä aliarvioidaan. Lisäksi käyttötutkimukset eivät pysty tunnistamaan kokoelman vanhentuneisuuteen tai muuten heikkoon laatuun liittyvää alhaista käyttöä. (Wilén 2007, 141–142.)

4.6.3 Käytetyt laskukaavat

Opinnäytetyössä käytettiin erilaisia laskukaavoja, jotta tilastoista saatiin erilaisia tunnuslukuja. Tilastoista saatujen lukujen perusteella laskettiin kiertoluku, joka on keskiarvo lainaluvuista eli siitä, kuinka monta kertaa vuoden aikana aineisto on käynyt lainassa. Kiertoluku saatiin yhdistämällä kaksi eri tilastoa, ”lainatut 2016” sekä koko ”kokoelma 2016”. Samoin tehtiin vuodesta 2015.

Opinnäytetyössä laskettiin myös luokan 86 suhteellinen käyttö. Suhteellinen käyttö saadaan laskettua seuraavasti: tietyn luokan lainattujen kirjojen määrä (prosenttia kaikkien alojen lainauksesta) jaetaan vastaavan luokan edustusmäärällä (prosenttia) koko kokoelmasta. Mikäli jonkun luokan lainausprosentti on sama kuin luokan osuus koko kokoelmasta on suhteellisen käytön tilaston tunnusluku 1.00. Jos luku on 2.00, luokka on silloin ylikäytetty ja jos se on 0.50, se on alikäytetty. (Wilén 2007, 139.)

4.6.4 Kyselytutkimus

Kyselytutkimus voi kuulua joko kvalitatiivisiin tai kvantitatiivisiin tutkimusmenetelmiin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei tarvita välttämättä henkilökohtaista tapaamista toisin kuin usein mielletään. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 194.) Kvalitatiivinen tutkimus auttaa ymmärtämään tutkimuskohdetta, selittämään käyttäytymistä sekä päätösten syitä. Tutkittavat henkilöt valitaan harkinnanvaraisesti ja usein rajoitetaan pieneen määrään tapauksia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei yleensä pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Kvalitatiivinen tutkimus sopii myös silloin kun halutaan kehittää jotain toimintaa tai etsiä vaihtoehtoja. (Heikkilä 2014, 15.)

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 195) mukaan kyselytutkimuksen etuina pidetään muun muassa sitä, että kyselyiden avulla voidaan kysellä monia eri asioita ja lisäksi kyselytutkimus säästää tutkijan vaivaa ja aikaa ja on näin ollen tehokas. Kyselytutkimuksella voidaan tavoittaa paljon henkilöitä sekä kysyä monia eri asioita. Kyselytutkimuksen haittoiksi mainitaan esimerkiksi vastaamattomuus eli kato, kyselylomakkeen laatiminen on aikaa vievää ja vaatii monenlaisia taitoja, ei voida varmistua siitä, kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen ja ovatko vastaajat olleet selvillä tutkittavasta aiheesta tai perehtyneitä siihen. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.)

Kyselytutkimuksilla voidaan kerätä aineistoa kahdella päämuodolla, ne ovat postija verkkokysely sekä kontrolloitu kysely. Posti- ja verkkokyselyssä tutkija ja tutkittava eivät kohtaa face-to-face, vaan viestintä tapahtuu kyselylomakkeen kautta. Kyselylomake lähetetään tutkittavalle joko postitse tai verkon kautta (esimerkiksi sähköpostitse). Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa käytetään yleensä avoimia kysymyksiä. Avoimet kysymykset ovat rajoittamattomia. (Heikkilä 2014, 47.) Tämän opinnäytetyön kysely tehtiin sähköpostitse, ja kysymykset olivat avoimia. Kyselyllä saatu aineisto analysoitiin laadullisesti.

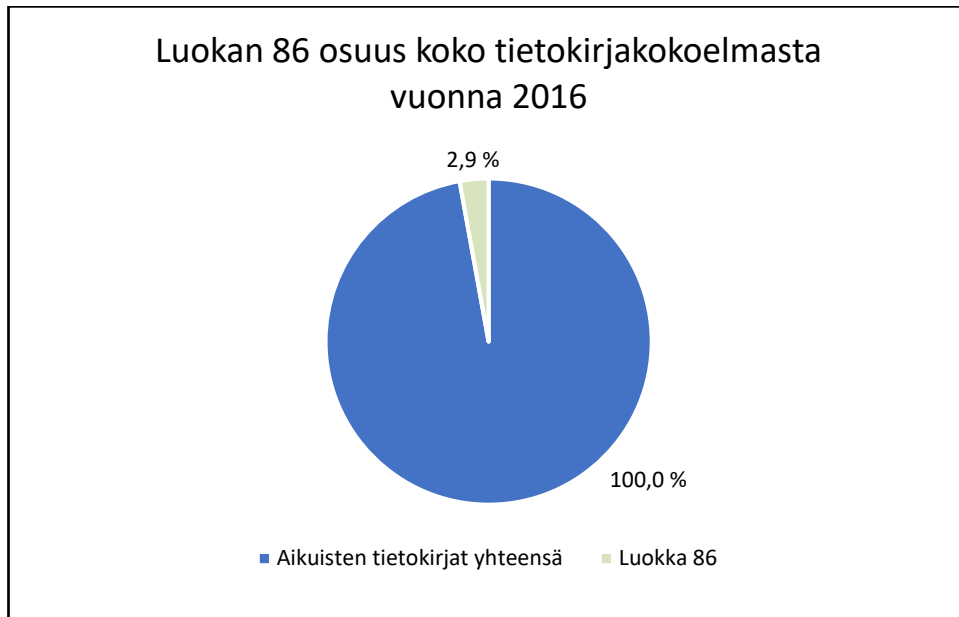
5 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa käytettiin Oulaisten kaupunginkirjaston kirjastojärjestelmästä saatuja tilastoja. Tilastot poimittiin 15.6.2017 ja koko kokoelman lisäksi otettiin erilaisia tilastoja, joiden aikarajaksi asetettiin 1.1.2014 - 31.12.2016. Lisäksi poimittiin vuosittaiset (2014, 2015 ja 2016) tilastot poistoista ja hankinnoista. Aikarajaus, vuodet 2014, 2015 ja 2016 valittiin koska haluttiin saada tietoa nimenomaan luokan 86 kokoelman nykytilasta. Näiden kolmen vuoden lisäksi otettiin tilasto koko luokan 86 kokoelmasta, josta saatiin erilaisia tietoja esimerkiksi luokan 86 ikärakenteesta.

Kirjastojärjestelmästä ei saatu kaikkia haluttuja tilastoja. Sieltä ei pystytty saamaan esimerkiksi vuosittaisia kokoelmatilastoja luokittain. Vuoden 2014 todellisia lainalukuja ei saatu lainkaan. Vuoden 2014 lainalukujen vaillinaisuuteen vaikutti tuona vuonna tapahtunut kirjastojärjestelmän vaihto Axiell Origosta Auroraan. Tämän vuoksi ne täytyi jättää tästä tutkimuksesta kokonaan pois. Luokan 86 kokoelman vuosittaiset nimekemäärät saatiin tietoon ottamalla huomioon kyseisten vuosien hankinnat ja poistot.

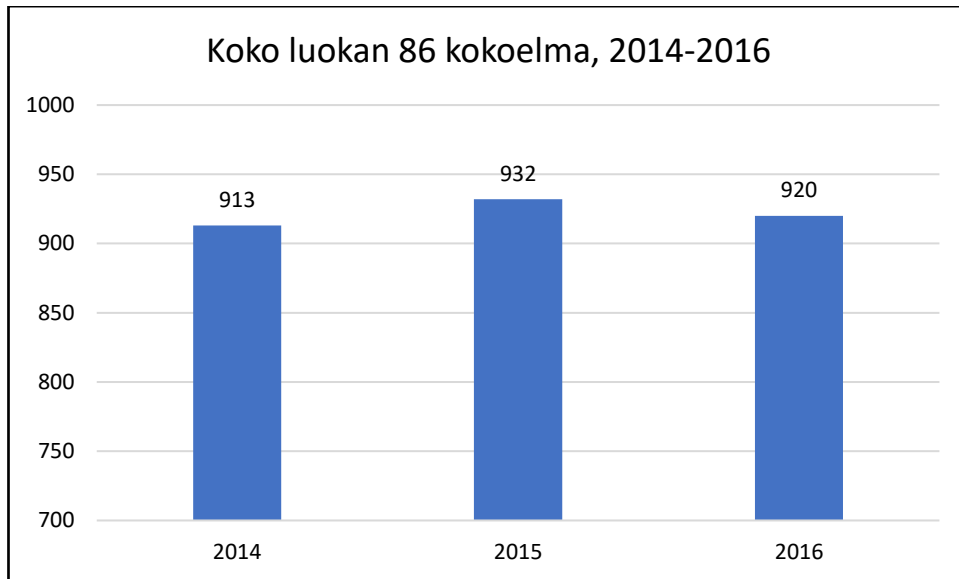
Kirjastojärjestelmästä poimitut aineistot olivat Excel-taulukossa, joten tämä tutkimus toteutettiin Excel-taulukkolaskentaohjelman avulla. Ensimmäisenä tehtiin tarvittavia poistoja aineistoista, kuten muihin YKL luokkiin kuuluvat niteet (näihin niteisiin oli alaluokaksi merkitty luokka 86), kotiseutukokoelmaan, ”henkilökunnan kokoelmaan” siirtokokoelmiin (Oulaskangas ja Rantakartano) kuuluvat niteet. Tämän jälkeen aineistosta tehtiin erilaisia suodatuksia (nimekkeen iän mukaan, lainamäärien mukaan yms.) ja laskutoimituksia, joiden perusteella saatiin halutuista asioista tiedot sekä vastaukset tutkimuskysymyksiin.

5.1 Luokan 86 kokoelma Oulaisten kaupunginkirjastossa

Kuvio 5. Oulaisten kaupunginkirjaston aikuisten tietokirjat vuonna 2016 ja luokan 86 osuus niistä.

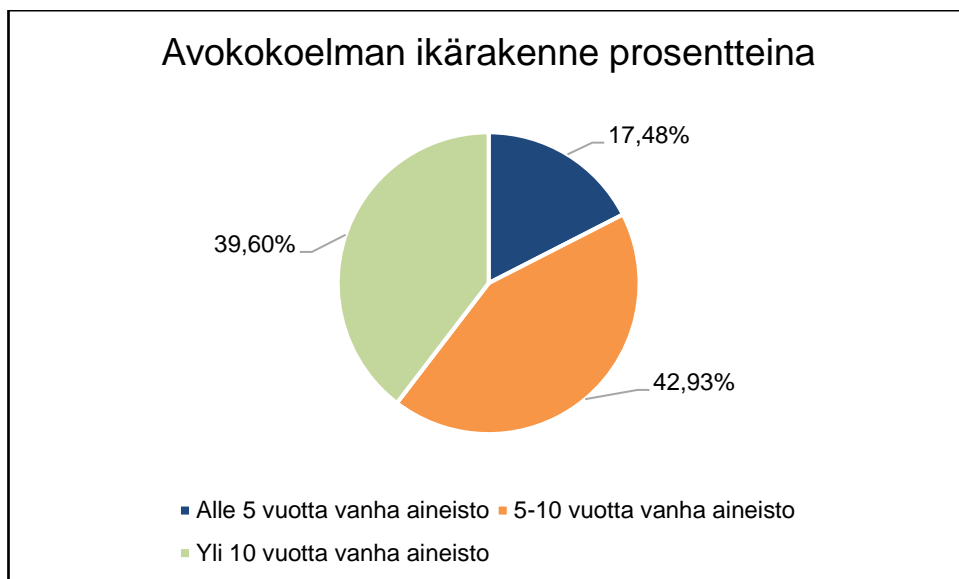
Oulaisten kaupunginkirjaston 86 luokan kokoelmaan kuului vuonna 2016 yhteensä 920 nimekettä. Avokokoelmassa oli 841 nimekettä ja varaston kokoelmassa 79 nimekettä. Lisäksi 86 luokan niteitä löytyy muutamia kappaleita muun muassa koti-seutukokoelmasta ja siirtokokoelmista. Tilaston ottohetkellä, 15.6.2017 oli avokokoelmassa muutamia nimekkeitä merkitty erikoistilaan. Yksi nimeke oli näyttelyssä ja 11 nimekkeen erikoistilana oli ”tilapäisesti varastossa”. Tilaston ottohetkellä oli vain 14 kokoelmaan (avokokoelma ja varasto) kuuluvaa nimekettä lainassa. Kuvio 5. näkee hyvin, kuinka pieni osuus kaikista aikuisten tietokirjoista 86 luokan kokoelma on.

Kuvio 6 Luokan 86 kokoelman koko vuosina 2014, 2015 ja 2016.

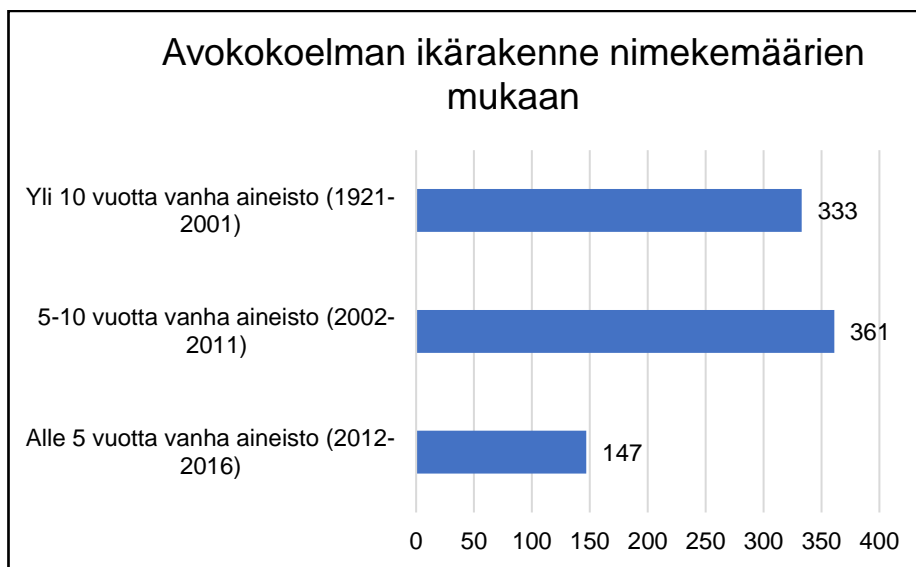
Kuviosta 6. nähdään, että luokan 86 kokoelman nimekemäärä ei ole muuttunut paljoa tarkastelujakson aikana. Vuodesta 2014 vuoteen 2016 nimekemäärä oli noussut seitsemällä kappaleella. Luokan 86 kokoelman koko on siis pysynyt kyseiset vuodet reilussa 900 nimekkeessä.

5.2 Luokan 86 ikärakenne

Kuvio 7. Luokan 86 avokokoelman ikärakenne prosentteina.

Luokan 86 kokoelmien ikää tutkittiin kirjastojärjestelmästä otetusta avokokoelma-tilastosta nimekkeiden julkaisuvuosien mukaan. Kuviosta 7. nähdään avokokoelman aineiston ikäjakauma prosentteina. Uuden, alle viisi vuotta vanhan aineiston osuus avokokoelmasta on 17,48 %. Yleisten kirjastojen laatusuosituksen (2010, 51) mukaan tuoreen eli alle viisi vuotta vanhan aineiston osuus kokoelmasta tulisi olla 40%. Oulaisten kaupunginkirjaston 86 luokan avokokoelmassa tuoreen aineiston prosenttiosuus on siis paljon pienempi kuin laatusuositus.

Kuvio 8. Luokan 86 avokokoelman ikärakenne nimekemäärien mukaan.

Kuviosta 8. näkee ikärakenteen nimekemäärien mukaan. Oulaisten kaupunginkirjaston 86 luokan avokokoelman niteistä suurin osa, 363 nimekettä, on julkaistu vuosina 2002–2011. Vanhin avokokoelmassa sijaitseva nimeke oli julkaistu vuonna 1921.

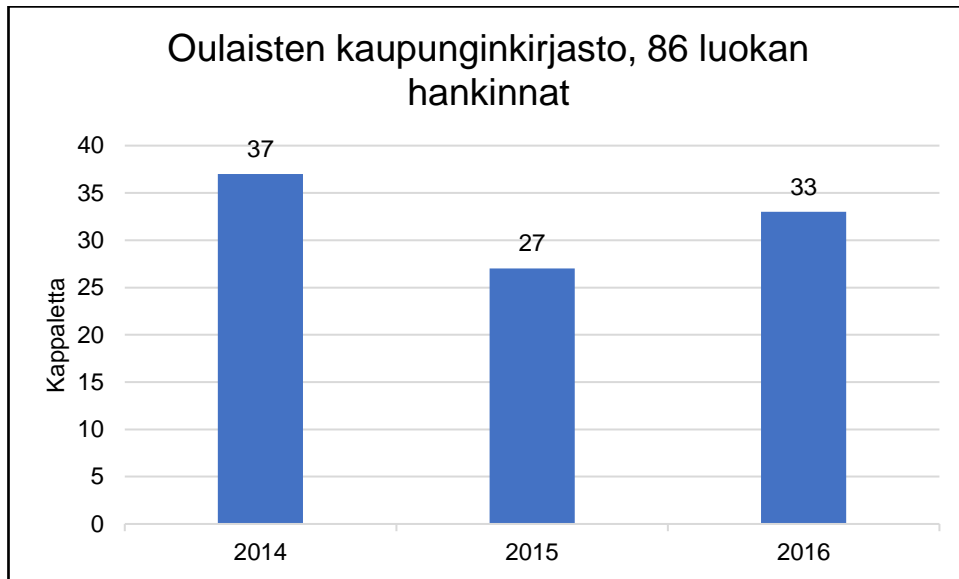

Kuvio 9. Luokan 86 varastokokoelman ikä vuosikymmenittäin.

Kuviosta 9. näkee, että eniten varastossa on nimekkeitä 1970- ja 1980-luvuilta. Varastosta ei löydy yhtään nimekettä 2000-luvulta. Varaston kokoelmassa on yksi nimeke vuodelta 1898. Tämä nimeke on Kirjailija-albumi 20-vuotisen kustantajatoimen johdosta: 1878–1898.

Oulaisten kirjasto perustettiin vuonna 1886. Kirjastosta löytyy niin sanottu talovarasto, joka sijaitsee fyysisesti kotiseutukokoelman alakaapeissa sekä kotiseutukokoelmakaapissa. Talovarastoon sijoitetaan kaikki satavuotta vanha kirjastoaineisto. (Oulaisten kaupunginkirjaston kokoelmapolitiikka 2017.) Kirjaston kokoelmapolitiikan mukaan varastoon sijoitettu teos kuuluisi siis talovarastoon.

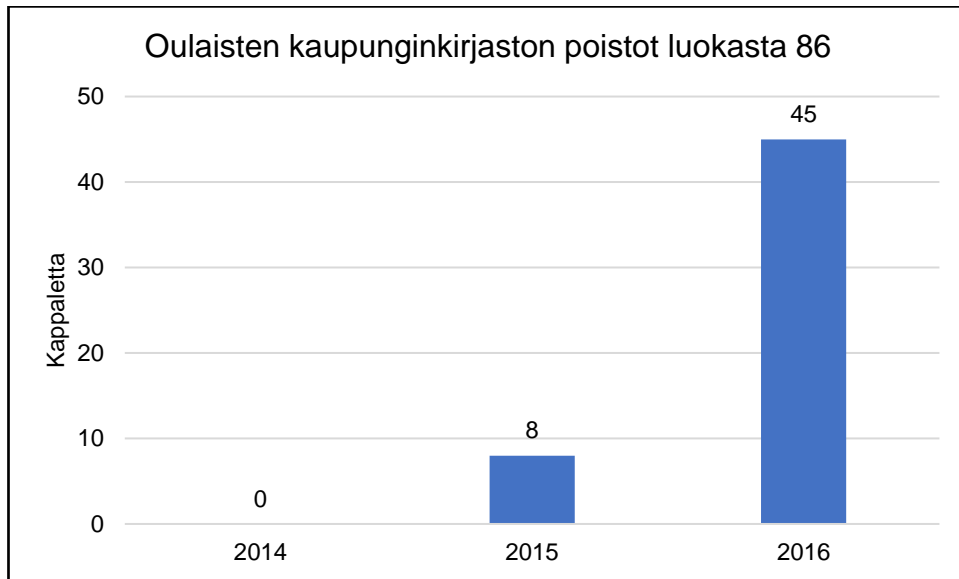
5.3 Luokan 86 hankinnat

Kuvio 10. Luokan 86 hankinnat vuosina 2014–2016.

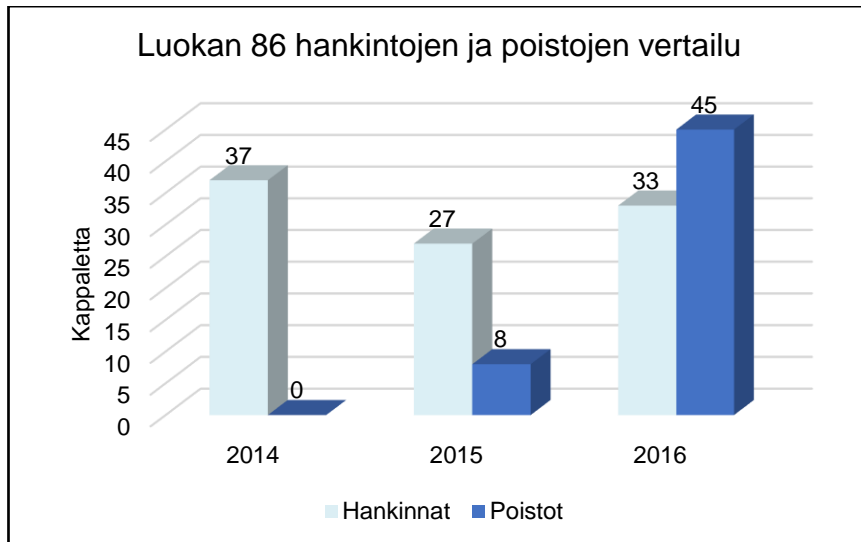
Kuviosta 10. nähdään Oulaisten kaupungin kirjaston hankinnat luokan 86 osalta, vuosilta 2014, 2015 ja 2016. Kirjastoon oli hankittu uusia nimekkeitä seuraavasti: 37 nimekettä vuonna 2014, 27 nimekettä vuonna 2015 ja 33 nimekettä vuonna 2016. Kaikki hankitut nimekkeet olivat suomenkielisiä. Vuoden 2014 hankituista kirjoista suurin osa oli julkaistu vuonna 2014, mukana hankinnoissa oli neljä 2013 julkaistua, yksi vuonna 2011 ja yksi vuonna 1986 julkaistu teos. Vuoden 2015 hankituista kirjoista suurin osa oli julkaistu vuonna 2015, mukana oli yksi 2014, yksi 2013 ja yksi vuonna 1998 julkaistu teos. Vuoden 2016 hankituista kirjoista kaikki oli julkaistu vuosina 2016 ja 2015, ainoastaan yksi nimeke oli julkaistu vuonna 1980. Hankinnat ovat olleet suurilta osin uutuushankintoja, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Mistään teoksesta ei oltu hankittu tuplakappaleita.

5.4 Luokan 86 poistot

Kuvio 11. Luokan 86 poistot vuosina 2014–2016.

Kuviosta 11. näkee, että poistoja on tehty luokasta 86 viimeisten kolmen vuoden (2014–2016) aikana yhteensä 53 kappaletta. Vuonna 2014 ei oltu tehty lainkaan poistoja, vuonna 2015 oli poistoja tehty kahdeksan kappaletta ja vuonna 2016 oli kokoelmasta tehty jopa 45 poistoa. Poistojen osuus Oulaisten kaupunginkirjaston luokan 86 kokoelmasta oli 0,85 % vuonna 2015 ja 4,66 % vuonna 2016. Kansainvälisesti käytetty suositustaso poistojen osuudesta on 8 %. Vielä ei siis Oulaisten kaupunginkirjastolla vuonna 2016 päästy suositustasolle luokan 86 poistoissa, vaikka niitä oli tehtykin eniten tarkasteltavista vuosista.

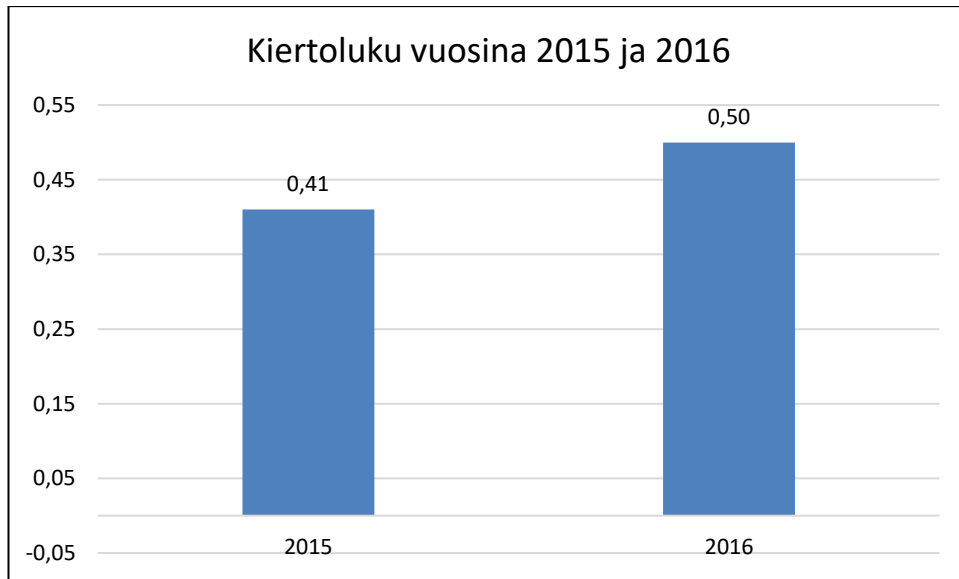

Kuvio 12. Luokan 86 hankintojen ja poistojen vertailu vuosilta 2014–2016.

Kuviosta 12. nähdään hankintojen ja poistojen suhde. Vuosina 2014–2016 oli hankittu yhteensä 97 nimekettä ja vastaavana aikana poistettu 53 nimekettä. Vuonna 2014 kokoelma oli kasvanut 37 nimekkeellä, vuonna 2015 19 nimekkeellä ja vuonna 2016 oli kokoelma pienentynyt poistojen johdosta 12 nimekkeellä. Luokan 86 kokoelma oli siis kasvanut vuosina 2014–2016 yhteensä 44 nimekkeellä.

5.5 Luokan 86 lainamäärät sekä nollalainat

Vuoden 2014 kiertolukua ei voitu selvittää koska tuolloin Oulaisten kaupunginkirjastolla tapahtui kirjastojärjestelmän vaihdos Axiell Origosta Auroraan. Tästä järjestelmävaihdoksesta johtuen lainaluvut vuodelta 2014 olivat puutteellisia. Kiertoluvun laskeminen olisi ollut vuosille 2015 ja 2016 huomattavasti helpompaa, mikäli kirjastojärjestelmästä olisi ollut mahdollista ottaa luokkakohtaisia vuosittaisia kokoelmatilastoja.

Kuvio 13. Luokan 86 kiertoluvut vuosina 2015–2016.

Kuviosta 13. nähdään luokan 86 kiertoluvut. Laskemalla kiertoluvut saatiin selville, että vuonna 2016 lainoja luokasta 86 oli yhteensä 460 kappaletta ja luokan 86 nimekemäärä vuonna 2016 oli 920 (avokokoelma ja varasto). 86 luokan kokoelman kiertoluku vuonna 2016 oli 0,50. Vuonna 2015 lainoja oli luokasta 86 yhteensä 385 kappaletta ja luokan 86 nimekemäärä vuonna 2015 oli 932 (avokokoelma ja varasto). Luokan 86 kiertoluku oli vuonna 2015 näin ollen 0,41. Vuosille 2015 ja 2016 lasketuista kiertoluvuista käy ilmi, että kiertoluku oli parantunut hiukan vuodessa. Lainojen määrä luokasta 86 vuonna 2015 oli 385 ja vuonna 2016 lainojen määrä oli 460. Lainoja oli siis 75 kappaletta enemmän vuonna 2016 vuoden takaiseen verrattuna.

Oulaisten kaupunginkirjaston luokan 86 suhteellisen käytön tunnusluku vuonna 2016 oli 0,32. Tämä tarkoittaa sitä, että luokka 86 oli alikäytetty. Täytyy kuitenkin muistaa, että kirjallisuustieteen luokka sisältää paljon sellaisia teoksia, joita vain se laillaan tai muuten tutkitaan kirjastossa, lainaamatta niitä kotiin. Suhteellisen käytön tunnusluku ei tietenkään huomioi aineiston niin sanottua sisäkäyttöä.

Seuraavan sivun taulukosta 5. nähdään vuosina 2015 ja 2016 viisi eniten lainattua teosta luokasta 86. Eniten lainakertoja oli kertynyt vuonna 2015 Henning Mankellin Juoksuhiekalle, yhteensä 17 lainaa. Vuonna 2016 eniten lainoja oli kertynyt Juha Vuorisen kirjalle Maltan mieleni, yhteensä 17 lainaa. Molempien, Mankellin ja Vuorisen kirjojen lainakierto on ollut hyvä, kuten myös muiden eniten lainattujen teosten.

Luokan 86 koko kokoelman lainatuin nimeke on Anna-Leena Härkösen Heikosti positiivinen. Teos on julkaistu vuonna 2001 ja sitä on lainattu yhteensä 137 kertaa. Se on kokoelmassa olonsa aikana ollut lainassa siis noin yhdeksän kertaa vuodessa.

Taulukko 5. Viisi lainatuinta teosta vuosina 2015 ja 2016.

Viisi lainatuinta teosta vuonna 2015		
Teos	Julkaisuvuosi	Lainoja
Mankell, Henning: Juoksuhiikka	2015	17
Karama, Katri: Ihmejuttuja ja tavattomia tarinoita: lasten- ja nuortenkirjallisuuden maailma	2014	15
Pamuk, Orhan: Istanbul: muistot ja kaupunki	2004	15
Jokinen, Heikki: Ruututarha: 80-luvun suomalaisia sarjakuvia	1983	12
Marttinen, Tittamari: Nainen joka söi napoleonin: arjen ilojen ylistys	2015	10
Viisi lainatuinta teosta vuonna 2016		
Teos	Julkaisuvuosi	Lainoja
Vuorinen, Juha: Maltan mieleni	2015	17
Bayard, Pierre: Miten puhua kirjoista joita ei ole lukenut	2008	14
Haanpää, Pentti: Hurja: Pentti Haanpään muistiinmerkinnät 1940-1954	2016	13
Jokisalmi, Raimo: Ihmisiä Iijoki-sarjassa	2016	13
Hietasaari, Marita: Sodan muisti : talvi-, jatkosota ja Lapin sota 2000-luvun historiallisessa romaanissa	2016	12

Vuonna 2016 luokan 86 avokokoelmassa oli 841 nimekettä. Lainaamattomia teoksia eli nollalainoja löytyi vuoden 2014 jälkeen yhteensä 99 kappaletta (liite 2). Lainaamattomien nimekkeiden määrä on melko suuri. Kuviosta 14. nähdään, että lainaamattomien nimekkeiden prosentuaalinen osuus luokan 86 avokokoelmasta on 10,53 %. Vuoden 2014 jälkeen lainaamattomien teosten joukossa oli yhteensä 20

teosta (liite 3) jotka eivät olleet käyneet koskaan lainassa. Tästä päätellen, nämä kyseiset nollalainat ja etenkin täysin lainaamattomat nimekkeet kannattaisi ottaa tarkasteluun ja tehdä tarvittavia toimenpiteitä (kokoelmasta poisto tai varastointi).

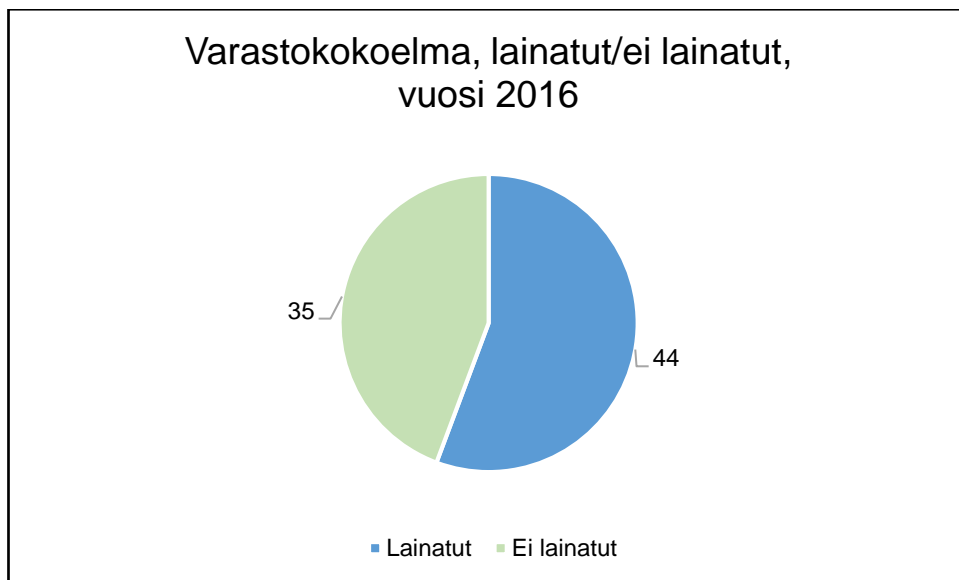
Kuvio 14. Lainaanattomien nimekkeiden osuus luokan 86 kokoelmasta vuonna 2016.

Taulukko 6. Vuosien 2014–2016 aikana lainaanattomat nimekkeet luokasta 86, kappalemäärinä sekä prosentteina, iän mukaan jaoteltuna.

Nimekkeiden julkaisuvuodet	Nimekkeet	Prosenttia lainaanattomista nimekkeistä
-1959	4	4,0 %
1960-1969	6	6,1 %
1970-1979	5	5,1 %
1980-1989	43	43,4 %
1990-1999	1	1,0 %
2000-2009	24	24,2 %
2010-2013	16	16,2 %

Taulukossa 6. tarkastellaan luokan 86 kokoelman lainaanattomia (2014–2016) teoksia iän mukaan jaoteltuina. Eniten täysin lainaanattomia nimekkeitä oli 1980-lu-

vulla julkaistuissa teoksissa. Prosenttiosuus kaikista täysin lainaamattomista nimekkeistä oli 43,4 %. Yllätys oli, että näissä täysin lainaamattomissa nimekkeissä oli paljon myös 2000-luvulla julkaistuja teoksia. Vuosina 2000–2013 julkaistuja teoksia mahtui listalle 40 kappaletta.

Kuvio 15. Luokan 86 varastokokoelman lainatut ja ei lainatut nimekkeet 2016.

Kuviosta 15. nähdään luokan 86 varastokokoelman lainatut ja lainaamattomat nimekkeet vuonna 2016. Varastokokoelmassa olevista nimekkeistä lainattuja on yhteensä 44 ja lainaamattomia (nollalainoja) yhteensä 35. Lainaamattomien nimekkeiden prosenttiosuus koko varaston kokoelmasta on siis 44,30 %. Nämä nimekkeet kannattaa käydä läpi ja tehdä karsintaa, joko tekemällä poistoja tai tutkimalla siirtomahdollisuutta varastointivastuussa olevaan kirjastoon.

5.6 Kyselyt varastointivastuusta

Otin yhteyttä aluksi puhelimitse Ylivieskan kaupunginkirjaston vs. vt. kirjastotoimenjohtaja Marita Hietasaaren sekä Nivalan kaupunginkirjaston kirjastotoimenjohtaja Päivi Holstiin. Keskustelimme puhelimitse opinnäytetyön aiheesta ja sekä Hietasaari että Holsti lupasivat vastata kysymyksiini. Lähetin heille kysymykset (liite 4)

sähköpostilla 17.7.2017. Kaikki kysymykset olivat avoimia, eli ne olivat rajaamattomia eikä vastausvaihtoehtoja annettu. Kysymyksiä oli yhteensä kuusi (6) kappaletta ja seitsemäs kohta oli varattu vapaalle kommentoinnille. Päivi Holstilta sain vastaukset sähköpostitse 18.7.2017 ja Hietasaarelta 25.7.2017.

Ylivieskan kaupunginkirjastolla on varastointivastuu luokasta 86. Poikkeuksena on Nivalan kaupunginkirjaston varastointivastuu luokan 86.13 osalta. Holsti (18.7.2017) pahoittelikin viestissään sitä, että vastaukset ovat kovin lyhyitä, koska aineiston määräkään ei heillä ole kovin suuri. Luokka 86.13 sisältää sarjakuvien historian ja tutkimuksen. Tähän luokkaan kuuluvat aikuisten ja lasten sarjakuvien historia sekä tutkimus kielestä, maasta ja aikakaudesta riippumatta. Luokkaan kuuluu myös suomenkielisten sarjakuvien tutkimus. (Verkko YKL 2017.)

Ylivieskan kaupunginkirjastossa luokasta 86 vastaa informaatikko, vs. vt. kirjastotoimenjohtaja Marita Hietasaari. Hän on opiskellut kirjallisuutta ja tekee nykyisinkin työn ohessa tutkimusta. Hietasaari aloitti työt Ylivieskan kaupunginkirjastolla vuonna 2002 keväällä ja sai vastuualueekseen kirjallisuudentutkimuksen, vieraskielisen aineiston sekä kielikurssit (luokat 86–89). Nivalan kaupunginkirjastossa luokan 86.13 varastoinnista vastaavat kirjastotoimenjohtaja Päivi Holsti sekä kirjastonhoitaja Ritva Sailas. Nivalan ja Ylivieskan kaupunginkirjastoilla ei ole erilisiä (kirjallisia) varastointiohjeita luokan 86 osalta.

Ylivieskan kaupunginkirjastolla pyritään säilyttämään esimerkiksi kirjailijoiden elämäkerrat, kirjallisuudentutkimuksen klassikot, Kirjallisuudentutkijain seuran vuosikirjat, Kalevalaseuran vuosikirjat ja kirjallisuushistoriat. Paikallisia kirjailijoita koskeva aineisto säilytetään ko. kirjastoissa, ja Ylivieskan kaupunginkirjasto on vastaanottanut esimerkiksi Pietari Päivärintaa koskevaa aineistoa. Ylivieskan kaupunginkirjastolla on myös Kalevala-kokoelma, ja he ovat saaneet jonkin verran Kalevala-aiheista materiaalia muista kirjastoista. Ylivieskan kaupunginkirjasto ei varastoi aineistoa joka vanhentunutta ja jolla ei ole muuta merkitystä, esimerkiksi vanhentuneita kirjaluetteloita, kirjoitusoppaita ja väitöskirjoja. Ylivieskan kaupunginkirjasto ottaa vastaan 86 luokan osalta noin 15–20 nidettä vuodessa. Hietasaari (2017) muistuttaa myös siitä, että varastointivastuualueet eivät ole olleet vielä kauan käytössä.

Luokan 86.13 osalta Nivalan kaupunginkirjastoon otetaan vastaan varastoitavaksi aineistoa melko matalin kriteerein. Mataliin kriteereihin syynä on se, ettei kyseisen luokan aineistoa ole Tiekkö-kirjastoissa yhteensäkään kovin paljon. Vastaan ei kuitenkaan oteta kovin huonokuntoista tai likaista aineistoa. Holstin (2017) mukaan luokan 86.13 kuuluvaa aineistoa on tarjottu Nivalan kaupunginkirjastoon muutama kirja vuodessa eli melkoisen vähän aineistoa liikkuu kirjastojen välillä varastoinnin suhteen.

Hietasaaren (2017) mukaan varastointivastuun periaate on hyvä eli se, että jokaisella Tiekkö-kirjastolla on tietyt vastuualueet, joiden aineistoa säilytettäisiin laajemmin. Näin ollen jokaisen Tiekkö-kirjaston ei tarvitsisi säilyttää niitä yksiä ja samoja perusteoksia, klassikoita, harvemmin lainattuja teoksia ym. Aineistosiirrot kirjastosta toiseen pitäisi Hietasaaren mielestä harkita tarkkaan. Huonokuntoista aineistoa ei kannata lähettää, vaikka kyse olisi Tiekkön viimeisestä niteestä. Sama koskee vanhentunutta aineistoa tai teoksia, joita kohdekirjastossa jo on. Varastokirjastossa on laaja kokoelma ja nopea palvelu, minkä lisäksi kirjastot saavat materiaalia maakuntakirjastoista ympäri Suomen. Hietasaaren (2017) mukaan juuri tämän vuoksi varastoitava materiaalikin tulisi valita harkiten.

Holstin (2017) mukaan varastointivastuujärjestelmä on vasta aika alullaan, vasta aika näyttää kuinka hyvin se todellisuudessa toimii. Hän kertoo, että aineiston kiertoa on helpottanut varausmaksujen poisto uuden kirjastolain myötä. Asiakkaat varaavat enemmän aineistoa nyt kun se on ilmaista. Holstin (2017) mukaan kirjastojen välillä on erilaisia käytänteitä varastoitavan aineiston tarjoamisessa toiselle kirjastolle. Joku lähettää sähköpostilla kopiot luettelointitiedoista, ja toiset kirjastot lähettävät aineiston suoraan Tiekkö-kuljetuksen mukana.

6 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön aihe tuli toimeksiantona Oulaisten kaupunginkirjastolta. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Oulaisten kaupunginkirjaston tietokirjaluokan 86 kokoelman nykyinen tila ja käyttö sekä selvittää lisäksi varastointivastuuseen liittyviä kysymyksiä. Luokkaa 86 ei oltu käyty läpi pitkiin aikoihin, ja se kaipaa uudistamista. Opinnäytetyössä tutkittiin luokan 86 kokoelmaa tarkastelemalla kokoelmatilastoja sekä lainauslukuja. Varastointivastuusta tehtiin sähköpostikysely Ylivieskan ja Nivalan kaupunginkirjaston 86 luokan varastoinnista vastaaville henkilöille.

Tilastoja otettaessa kävi ilmi, että aineistotietokannasta ei saatu kaikkea sitä tietoa, mikä olisi ollut tarpeellista luokan 86 tutkimisen kannalta. Oulaisten kaupunginkirjastolla on käytössä kirjastojärjestelmä Axiel Aurora. Aurora vaihdettiin Origon tilalle vuonna 2014. Tämä järjestelmävaihdos vaikutti esimerkiksi siihen, ettei vuoden 2014 lainalukuja saatu täydellisenä ja näin ollen ne jouduttiin jättämään tästä tutkimuksesta pois. Kirjastojärjestelmästä ei saatu myöskään poimittua vuosikohtaisia nimekemääriä vaan ne täytyi itse suodattaa tilastoista. Lisäksi koko kirjaston kokoelmasta ei saanut poimittua tietokirjaluokakohtaisia nimekemääriä. Saaduista tilastoista pystyi kuitenkin tutkimaan ja saamaan selville haluttuja tietoja luokasta 86.

Kirjastojärjestelmästä saatavien tietojen puutteellisuus lisäsi merkittävästi työn määrää. Mikäli kirjastojärjestelmästä olisi saanut myös edellä mainitsemiani tietoja olisi opinnäytetyön tekeminen ollut paljon helpompaa ja saadut tulokset olisivat olleet kattavammat. Tällaisten niin sanottujen perustietojen saamattomuus kirjastojärjestelmästä vaikeuttaa myös kirjastoissa tehtävää kokoelmatyötä.

Olen itse työskennellyt Oulaisten kaupunginkirjastolla mutta työtehtäviini ei kuulunut luokkaan 86 tai yleensä aikuisten tietokirjallisuuteen kuuluvat tehtävät. Tunnen kuitenkin kirjaston sekä sen kokoelmat pääpiirteittäin ja mielestäni siitä oli apua tämän opinnäytetyön teossa. Pystyin mielestäni olemaan objektiivinen tätä tutkimusta tehdessä ja oli helppo pysyä arvioijan roolissa.

Oulaisten kaupunginkirjaston 86 luokan kokoelman ikärakenne osoittautui iäkääksi. Opinnäytetyössä käytettiin kvantitatiivista, kokoelmakeskeistä tilastomenetelmä, johon saadut tulokset perustuvat. Avokokoelmasta uuden, alle viisi vuotta

vanhan aineiston osuus oli 17,48 %. Yleisten kirjastojen laatusuosituksen (2010, 51) mukaan tuoreen eli alle viisi vuotta vanhan aineiston osuus kokoelmasta tulisi olla 40%. Varaston kokoelmassa ei ollut lainkaan teoksia 2000-luvulta ja eniten (20 nimekettä) varastossa oli nimekkeitä 1970-luvulta. Tästä tuloksesta voidaan päätellä, että 86 luokkaa pitäisi karsia. Avokokoelman hyllyt ovat täynnä ja karsintaa tekemällä sinne saataisiin väljyyttä ja sitä kautta aineistoa paremmin esille. Nykytilanteessa uusi aineisto hukkuu vanhan aineiston sekaan ja vanhempia vähän tai ei lainkaan lainattuja teoksia poistamalla saattaisivat myös luokan 86 lainaluvut kasvaa. Täytyy kuitenkin muistaa, että tässä opinnäytetyössä aineistoa ei arvioitu sisällöllisesti ja se täytyy ottaa huomioon karsintaa tehdessä.

Alkutilanteessa oli oletus, ettei luokasta 86 ole tehty poistoja. Tilastoja tutkiessa kävi kuitenkin ilmi, että joitain poistoja luokasta oli tehty. Mikäli luokan 86 aineistoa tarkastellaan ainoastaan ikärakenteen mukaan, poistettavaa löytyy. Suosittelenkin tutkimustulosten perusteella käymään vanhan ja lainaamattoman aineiston läpi ja tekemään tarvittavat poistot. Karsinnan apuna voisi käyttää jotakin muuta sisältöön perustuvaa menetelmää, esimerkiksi impressionistista eli asiantuntijamenetelmää. Jatkotutkimuksena olisi myös mielenkiintoista tehdä luokasta 86 jatkovertailua muihin kirjastoihin.

Alkuperäinen suunnitelma oli käydä haastattelemassa Ylivieskan ja Nivalan kaupunginkirjastojen 86 luokan varastoinnista vastaavia työntekijöitä. Päädyin kuitenkin lopulta tekemään sähköpostikyselyn, aikataulujen sekä kysyttävien asioiden luonteen vuoksi. Sähköpostikyselyn avulla saatiin tarvittavat tiedot ja menetelmä toimi hyvin. Varastointivastuuseen liittyviä kysymyksiä selvitetessä kävi ilmi, että vaikka Tiekkö-kirjastoilla on jaetut varastointivastuualueet, varastointiin liittyviä kirjallisia ohjeita ei ole. Ylivieskan kaupunginkirjasto ottaa luokan 86 kuuluvia niteitä vastaan vuodessa 15–20 ja Nivalan kaupunginkirjasto muutamia kappaleita. Aineistoa ei siis liiku kirjastojen välillä kovinkaan paljoa. Nivalan kaupunginkirjaston Päivi Holstin mukaan käytännöt aineiston lähettämässä varastoitavaksi ovat kirjavat. Tiekkö-kirjastot hyötyisivät, mikäli heillä olisi yhteneväiset käytännöt siitä, kuinka varastointiin lähetettävien aineistojen kanssa menetellään. Tässä olisikin hyvä jatkotutkimus-

aihe esimerkiksi toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Esimiestason tehtävänä on kuitenkin huolehtia, että näitä kirjallisia ohjeita tehdään ja siitä, että niitä myös noudatettaisiin.

Luokka 86 eli kirjallisuustieteen luokka on siinä mielessä erikoinen, että luokkaan kuuluvassa kirjallisuudessa on vain vähän sellaista aineistoa, joka vanhentuu. Kirjallisuustieteen luokassa on myös sellaista aineistoa, jota vain esimerkiksi tutkitaan ja selaillaan kirjastossa (sisäkäyttö). Muun muassa nämä asiat aiheuttavat haasteita karsintojen tekemiselle. Jatkotutkimuksena voisi ajatella esimerkiksi sisäkäyttötutkimusta, asiantuntijamenetelmää tai listavertailua luokasta 86. Asiakaskyselyn teko on myös mahdollista. Asiakaskysely pelkästään yhdestä (pienestä) luokasta on kuitenkin haasteellinen toteuttaa.

Tämän opinnäytetyön tekeminen oli sekä haastava että antoisa kokemus. Kokoelmatyöstä kirjastoissa on kirjoitettu paljon, suomalaisia teoksia ei kuitenkaan löydy kuin Raine Wilénin ja Terttu Kortelaisen (2007) Kirjastokokoelmien kehittämisen ja arvioinnin perusteet. Tämän opinnäytetyön tekemisen kautta ymmärsin sen, miten monitahoinen asia kokoelmatyö todellisuudessa on. Opinnäytetyön tekeminen aloitettiin keväällä 2017 ja se pysyi suunnitellussa aikataulussa. Uskon, että tutkimuksestani on hyötyä Oulaisten kaupunginkirjastolle luokan 86 kokoelman kehittämisessä.

LÄHTEET

- Centria. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 5.5.2017]. Saatavana: <https://web.centria.fi/>
- Clayton, P. & Gorman, G. E. 2001. Managing information resources in libraries: collection management in theory and practice. London: Library Association Publishing.
- Evans, G.E. 2005. Developing library and information center collections. 5th ed. United States of America: Libraries Unlimited.
- Haapaveden opisto. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Haapaveden opiston koulutus-tarjonta. [Viitattu 5.5.2017]. Saatavana: <https://peda.net/kansanopistot/haapaveden-opisto/opinnot>
- Hautamäki, K. 2015. Oulaisten kaupunginkirjasto. [Valokuva].
- Heikkilä, E-L. & Saraste, M. 2008. Kirjastojen arviointiyhteistyö Pohjois-Pohjanmaalla: Raportti yhteistyöstä ja käytetyistä arviointimenetelmistä. Oulu: Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto. Oulun kaupunginkirjaston-maakuntakirjaston julkaisuja 2.
- Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. uud. p. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Henkilökunta. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Oulaisten kirjasto. [Viitattu 8.4.2017]. Saatavana: <http://www.oulainen.fi/kirjasto/henkilokunta>
- Hietasaari, M. 25.7.2017. Kommentti kyselyyn. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Jatta Karihtala. [Viitattu 25.7.2017].
- Holsti, P. 18.7.2017. Kommentti kyselyyn. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Jatta Karihtala. [Viitattu 18.7.2017].
- IFLA. 2001. [Verkojulkaisu]. Guidelines for a Collection Development Policy using the Conspectus Model. [Viitattu 12.6.2017]. Saatavana: <https://www.ifla.org/files/assets/acquisition-collection-development/publications/gcdp-en.pdf>
- Johnson, P. 2014. Fundamentals of Collection Development and Management. 3.p. Chicago, USA: American Library Association Editions.
- Jokihelmen opisto. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Tietoa opistosta. [Viitattu 5.5.2017]. Saatavana: <https://www.jokihelmenopisto.fi/tietoa-opistosta/>

- Kaupunkitietoa. Ei päivystä. [Verkkosivusto]. Oulaisten kaupunki. [Viitattu 25.4.2017]. Saatavana: <http://www.oulainen.fi/kaupunkitietoa>
- Keskustakirjasto. 17.5.2017. [Verkkosivusto]. Valitse kirjoja Oodiin. [Viitattu 13.6.2017]. Saatavana: <http://keskustakirjasto.fi/2017/05/17/aanesta-kirjoja-oodiin/>
- Kirjaston tapahtumat. Ei päivystä. [Verkkosivusto]. Oulaisten kirjasto. [Viitattu 8.5.2017]. Saatavana: <http://www.oulainen.fi/kirjasto/tapahtumat>
- Kirjastopalvelut. Ei päivystä. [Verkkosivusto]. Oulaisten kirjasto. [Viitattu 25.4.2017]. Saatavana: <http://www.oulainen.fi/kirjastopalvelut>
- Kortelainen, T. 2003. Kirjastojen arviointi ja osaamisen jakaminen seutuyhteistyönä: Pohjoisten kirjastojen arviointi- ja kehittämisprojekti PARKKI. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Koulukaupunki. Ei päivystä. [Verkkosivusto]. Oulaisten kaupunki. [Viitattu 5.5.2017]. Saatavana: http://www.oulainen.fi/opetus_ja_koulutus
- Kulttuurin ja tapahtumien Oulainen. Ei päivystä. [Verkkosivusto]. Oulaisten kaupunki. [Viitattu 29.5.2017]. Saatavana: <http://www.oulainen.fi/kulttuuri>
- Kuntien avainluvut, Oulainen. Ei päivystä. [Verkkosivusto]. Tilastokeskus. [Viitattu 8.4.2017]. Saatavana: <http://www.tilastokeskus.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2017&active1=563>
- L 29.12.2016/1492. Laki yleisistä kirjastoista.
- Luokittaiset poisto-ohjeet. 2014. Tiekkö-kirjastot. Julkaisematon.
- Luoto, P. 2017. Kirjastonhoitaja. Oulaisten kaupunginkirjasto. Keskustelu 20.6.2017.
- Ohjeet.14.2.2017. [Verkkojulkaisu]. Suomen yleisten kirjastojen tilastot. [Viitattu 11.5.2017]. Saatavana: http://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/yleisten-kirjastojentilastot_ohjeet.pdf
- Oulaisten kaupungin strategia. 16.10.2013. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 29.5.2017]. Saatavana: http://www.oulainen.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oulainen/embeds/oulainenwwwstructure/15603_kaupunkistrategia_2013.pdf
- Oulaisten kaupunginkirjaston kokoelmapolitiikka. 20.3.2017. Julkaisematon.

- Oulun Eteläinen. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Tietoa Oulun Eteläisestä. [Viitattu 27.7.2017]. Saatavana: <http://www.ouluetelainen.fi/fi/alueinfo/oulu-etel%C3%A4inen-info>
- Pelihuone ja mediapaja Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Oulaisten kirjasto. [Viitattu 8.4.2017]. Saatavana: <http://www.oulainen.fi/kirjasto/mediapeli>
- Suomen yleisten kirjastojen tilastot. 29.3.2016. [Verkkosivusto]. Tilastot, Oulaisten kaupunginkirjasto, 2016. [Viitattu 8.4.2017]. Saatavana: <http://tilastot.kirjastot.fi/?orgs=230&years=2016&stats=1%2C33%2C100%2C101%2C104%2C107%2C108%2C109%2C110%2C111%2C112%2C115%2C183>
- Taidetalo Väinölä. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Oulaisten kaupunki. [Viitattu 29.5.2017]. Saatavana: http://www.oulainen.fi/kulttuuri/prime102_fi.aspx
- Tasekirja vuodelta 2015. 2016. [Verkojulkaisu]. Oulaisten kaupunki. [Viitattu 29.5.2017]. Saatavana: http://www.oulainen.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oulainen/embeds/oulainenwwwstructure/16716_TASEKIRJA_2015.pdf
- Tiekkö. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Tiekkö-kirjastot. [Viitattu 8.4.2017]. Saatavana: <https://www.tiekkö.fi/web/arena/about-the-library>
- Tiekkö-kirjastostrategia 2015-2020. 2015. [Verkojulkaisu]. Nivala: Kirjapaino Kuki Ky. [Viitattu 8.4.2017]. Saatavana: <https://www.tiekkö.fi/documents/14500/113045/Tiekk%C3%B6-strategia+2015-2020/3253a21e-e54c-4cf8-864a-5dc0019361a9>
- Tiekön kirjastokohtaiset varastointiluokat. 2014. Tiekkö-kirjastot. Julkaisematon.
- Tilastokeskus. 2016. [Verkkosivusto]. Paavo - postinumeroalueittainen avoin tieto. [Viitattu 5.5.2017]. Saatavana: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Postinumeroalueittainen_avoin_tieto#_ga=2.220578268.538871082.1493975347-893454832.1491678456
- Tuomimäki, P. 2014. Tiekkö-kirjastojen yhteiset varastointi- ja poistoperiaatteet. Julkaisematon.
- Turunen, H. 2000. Valistuksen poluilta tiedon valtatielle: Oulaisten kirjasto 120-vuotta. Oulainen. Oulaisten kotiseutuyhdistyksen julkaisuja n:ro 7.
- Verkko YKL. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Pääluokat. [Viitattu 8.5.2017]. Saatavana: <http://ykl.kirjastot.fi/fi-FI/paaluokat/>
- Weteraanimoottorikerho WanhaWoima. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Weteraanikonepäivät. [Viitattu 5.5.2017]. Saatavana: <http://www.wanhawoima.fi/konepaivat.htm>

Wilén, R. & Kortelainen, T. 2007. Kirjastokokoelmien kehittämisen ja arvioinnin perusteet: teoria, menetelmät, käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Wilén, R. 2011. Aineiston poistaminen kokoelmien kehittämisen työvälineenä. [Verkkolehtiartikkeli]. Signum (1). [Viitattu 13.6.2017]. Saatavana: <https://journal.fi/signum/article/view/4059>

Yleisten kirjastojen laatusuositus. 2010. [Verkkójulkaisu]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:20. Saatavana: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75513/OKM20.pdf>

Yleisten kirjastojen suunta 2016–2020: Kansalaisen kirjasto – Olennainen osa suomalaista osaamista. 2016. [Verkkójulkaisu]. Yleisten kirjastojen neuvosto. Saatavana: <http://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/yleisten-kirjastojen-suunta-2016-2020-web.pdf>

LIITTEET

Liite 1. Luokka 86 ja sen alaluokat

Liite 2. Lainaamattomat teokset (nollalainat) 2014–2016

Liite 3. Täysin lainaamattomat teokset

Liite 4. Kyselylomake

LIITE 1. Luokka 86 ja sen alaluokat

86	KIRJALLISUUSTIEDE
86.01	Kirjallisuuden estetiikka. Runousoppi
86.03	Kirjallisuustieteen hakuteokset. Kirjailijamatrikkelit
86.07	Kaunokirjallisuuden kirjoittaminen ja kääntäminen
86.1	Yleinen kirjallisuudenhistoria
86.11	Lasten- ja nuortenkirjallisuuden historia ja tutkimus
86.12	Kaunokirjallisuuden aihepiirien historia ja tutkimus
86.13	Sarjakuvien historia ja tutkimus
86.14	Kansanrunouden historia ja tutkimus
86.18	Tietokirjallisuuden historia ja tutkimus
86.19	Euroopan kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.192	Vanhan ja keskiajan kirjallisuus
86.193	Uuden ajan kirjallisuus
86.1934	Nykyajan kirjallisuus
86.2	Suomen ja suomalais-ugrialaisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.21	Suomenkielisen kansanrunouden historia ja tutkimus
86.22	Suomenruotsalaisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.23	Vironkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.24	Muiden itämerensuomalaisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.25	Muiden suomalais-ugrialaisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.251	Unkarinkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.252	Saamenkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.3	Pohjoismaisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.31	Ruotsinkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.32	Norjankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.33	Tanskankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.34	Islanninkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.35	Fäärinkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.4	Saksankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.43	Friisinkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.48	Hollanninkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.5	Englanninkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.53	Amerikan englanninkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.54	Australian ja Uuden-Seelannin englanninkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.56	Etelä-Afrikan englanninkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.6	Romaanisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.61	Ranskankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.62	Italiankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.63	Espanjankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.633	Amerikan espanjankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.64	Portugalinkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.65	Romaniankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.67	Muiden romaanisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.7	Slaavilaisten ja balttilaisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.71	Venäjänkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.72	Ukrainankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus. Valkovenäjänkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.73	Puolankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.74	Tšekinkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.75	Slovakinkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.76	Eteläslaavilaisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.761	Bulgariankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.762	Makedoniankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.763	Sloveeninkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.764	Serbiankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.765	Kroaatinkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.766	Bosniankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.78	Balttilaisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.781	Latviankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.782	Liettuankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.8	Muiden indoeurooppalaisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus

86.82	Nykykreikankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.83	Indoiraanisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.831	Persiankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.832	Kurdinkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.84	Albaniankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.88	Kelttiläisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.9	Muiden kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.91	Turkinkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.92	Seemiläisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.922	Hepreankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.923	Arabiankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.93	Haamilaisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus. Somalinkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.94	Tiibetiläis-burmalaisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.943	Kiinankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.946	Thainkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.948	Vietnaminkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.95	Japanin- ja koreankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.951	Japaninkielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.955	Koreankielisen kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.96	Afrikkalaisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.98	Eskimo- ja intiaanikielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.99	Muiden ei-indoeurooppalaisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus
86.991	Keinotekoisten kielten kirjallisuuden historia ja tutkimus

LIITE 2. Lainaamattomat teokset (nollalainat) 2014–2016

Tekijä	Nimike	Julkaisuvuosi	Luokka
Abu Hanna, Hanna.	Pilven varjo	2007	86.923
Ackroyd, Peter.	Edgar Allan Poe : lyhyt elämä	2008	86.53
Alanko, Anna-Liisa.	Kotiveräjällä : Immi Hellén ja kansalliset kasvatusaatteet	2007	86.11
Andrejev, Juri.	111 neuvostovenäläistä kirjailijaa	1988	86.71
Astrids bilder	Astrid Lindgren : elämän kuvat	2007	86.31
Bengtsson, Niklas.	Potter-hullutus, eli, Helsingin sanomien mediamyllytys	2009	86.11
Bengtsson, Niklas.	Elävät aakkoset : lasten ja nuorten käännetietokirjallisuus 1600-1800 -luvuilla	2013	86.11
Blomqvist, Anni, 1909-1990.	Muistojeni Myrskyluoto	1988	86.22
Day, David.	Tolkienin maailma	1980	86.5
Donner, Jörn.	Diktonius : elämä	2007	86.22
Dostojevskaja, Anna.	Muistelmat	1985	86.71
Duriez, Colin.	Legenda nimeltä J. R. R. Tolkien	2012	86.5
Ekholm, Kai.	Paavo Rintala, dokumentaristi : miten kirjailija käyttää lähteitä	1988	86.2
Envall, Markku.	Nasaretin miehen pitkä marssi : esseitä Jeesus-aiheesta kirjallisuudessa	1985	86
Enäjärvi-Haavio, Elsa.	RITVALAN HELKAJUHLA	1953	86.21
Gilbert, Elizabeth.	Tahdonko? : kuinka päädyin naimisiin	2011	86.53
Gravett, Paul.	Sarjakuvaromaani : ja kuinka se voi muuttaa elämäsi	2007	86.13
Greene, Graham.	Pakoteitä	1982	86.5
Harmaja, Saima.	Kootut runot sekä runoilijakehitys päiväkirjojen ja kirjeiden valossa	2013	86.2
Heikkilä-Halttunen, Päivi.	Minttu, Jason ja Peikonhäntä : lasten kuvakirjoja kipeistä aiheista	2010	86.11
HELLAAKOSKI, AARO.	Runon historiaa	1964	86.2
Helttunen, Anne.	Elämä on suuri runo : Eino Leino, runoilija ja vaikuttaja	2003	86.2
Hänninen, Jera.	Haluatko todella kirjailijaksi? : matkaopas kirjamaailmaan	2012	86.07
Hänninen, Ville.	Erotica : 69 kiihottavaa kirjaklassikkoa	2008	86.03
Kafka, Franz.	Kirjeitä Felicelle	1976	86.4
Kafka, Franz.	Kirjeitä Milenalle	1984	86.4
Kallas, Aino.	Elämäni päiväkirjat. 1, 1897-1916 /	1978	86.2

Kianto, Uolevi.	Tervetuloa kotiin, Iki : muistelmia ja päiväkirjojen kertomaa Iki-Kiannosta ja hänen ystävästään	1978	86.2
Kinnunen, Arne, (1).	Draaman maailma : villiintynyt puutarha	1985	86.01
Koski, Mervi.	Ulkomaisia satu- ja kuvakirjailijoita. 1 /	2011	86.1103
Krohn, Kaarle.	Suomalaisten runojen uskonto	2008	86.14
Kruhse, Pauli.	Suomea rajan takana 1918-1944 : suomenkielisen neuvostokirjallisuuden historia ja bibliografia	2008	86.2
Kupiainen, Unto	Kirjallisuustieteen peruskurssi	1960	86
Laitinen, Kai.	Aino Kallaksen maailmaa : kuusi tutkielmaa Aino Kallaksen vaiheilta	1978	86.2
Mahlamäki, Tiina.	Kuinka elää ihmisiksi? : Eeva Joenpellon kirjailijamuotokuva	2009	86.2
Marttinen, Eero.	Ilmari Kianto : korpikirjailijan elämä	2010	86.2
Maurois, André.	Marcel Proust	1984	86.61
Mazzarella, Merve.	Fredrika Charlotta, o.s. Tengström : kansallisrunoilijan vaimo	2007	86.22
McNally, Dennis.	Kerouac : elämäkerta	2007	86.53
Miller, Henry.	Rakas, rakas Brenda : Henry Millerin rakkauskirjeitä Brenda Venukselle	1987	86.53
Mäkelä, Hannu.	Muistan : lapsuus	2011	86.2
NALLINMAA, ELMA.	KIRJALLISUUDEN OPAS : JATKOKOULUJA JA KANSALAI- OPISTOJA VARTEN	1948	86
Nevala, Maria-Liisa.	Kianto : Ilmari Kianto, anarkisti ja ihmisyyden puolustaja	1986	86.2
Niemi, Irmeli.	Maria Jotunin näytelmät : tutkimus niiden aiheista, rakenteesta ja tyylistä	1964	86.2
Nieminen, Pertti.	Mandariini kainalossa : kirjoituksia vanhan Kiinan kulttuurista, eritoten runoudesta	1989	86.94
Niku, Risto.	Suomalaisia tietokirjailijoita	2008	86.1803
Niku, Risto.	Suomalaisia tietokirjailijoita. 2 /	2010	86.1803
Nousiainen, Oskari.	Vänrikki Stoolin maailma : runojen elämää ja taustaa	1961	86.22
Nummelin, Juri.	Unohdetut kirjailijat	2007	86.203
Nummelin, Juri.	Unohdettu Waltari	2008	86.2
Ojanen, Sinikka.	Sadun avara maailma : sadut varhaiskasvatuksen tukena	1980	86.11
Paasilinna, Arto.	Yhdeksän unelmaa	2002	86.2
Pakkala, Teuvo.	Kirjeet : 1882-1925	1983	86.2
Pentikäinen, Juha, (1).	Lönnrotin Kalevala	1985	86.21
Pentikäinen, Juha.	Kalevalan mytologia	1987	86.21
Piippo, Esko.	Keinu, keinu Eino Leino : lapsuus- ja nuoruustarinat	2010	86.2
Polttila, Brita.	Pohjan portit : kuvitelmia kuvitelmista	1982	86.21

Polva, Anni.	Antaa soittaa!	1988	86.2
Rajala, Panu.	F. E. Sillanpää vuosina 1888-1923	1983	86.2
RANTAVAARA, IRMA.	SUURENNUSLASI : TUTKIELMIA JA ESSEITÄ KIRJALLISUUDESTA	1965	86
Rikama, Juha.	Yksilö vastaan yhteiskunta : esseitä	2011	86
Runeberg, Fredrika, 1807-1879.	Kynäni tarina ; Muistiinpanoja Runebergista : (lyhennelmä)	1984	86.22
Saarenheimo, Kerttu.	Katri Vala : aikansa kapinallinen	1984	86.2
Saarenheimo, Kerttu.	Tulenkantajat: ryhmän vaihteita ja kirjallisia teemoja 1920-luvulla	1966	86.2
Saariluoma, Liisa, 1952-	Modernin minän synty 1700-luvun romaanissa : valistuksesta Wilhelm Meisteriin	1999	86.4
Saarinen, Esa	Jörn Donner	1987	86.22
Sariola, Mauri.	Suruton Sariola : kirjailijan muistikuvia	1976	86.2
Sariola, Mauri.	Mauri Sariolan päiväkirja : parempi kertarutina kuin aineen kitinä	1986	86.12
Sarjala, Jukka.	Salonkien aaveet : varhaisin kauhuromantiikka Suomen kirjallisuudessa	2007	86.01
Saukkonen, Pauli.	Mistä tyyli syntyy?	1984	86.2
Seppälä, Arto.	Mitä Waltari vastasi : kirjoituksia kirjoista kirjailijoista, kirjallisuudesta	1989	86.5
Simonsuuri, Kirsti.	Nautintojen ajan aarre : William Shakespearen Sonetit	2005	86
Syrjä, Juhani.	Aurinkovuoren pirut : esseitä	1988	86.2
Szopori Nagy, Lajos.	Suomalainen sukuromaani	1986	86.2
Säisä, Eino.	Kevättä kohti : esseitä	1988	86.203
Tarkka, Pekka.	Suomalaisia nykykirjailijoita	1980	86.2
Tarkka, Pekka.	Joel Lehtonen. 2, Vuodet 1918-1934 /	2012	86.2
Tiusanen, Timo.	Linjoja : tutkielmia kirjallisuudesta ja teatterista	1977	86.71
Troyat, Henri.	Anton Taehov	1987	86.6
Tuulio, Tyyni.	Espanjan kirjallisuuden historia : lisänä katsaus Portugalin, Brasilian, Amerikan espanjankielisten maiden ja Katalonian kirjallisuuteen	1983	86.2
Tuuri, Antti.	Lähikuvassa Erno Paasilinna	2009	86.2
Valkama, Leevi.	Proosan taide : viisi tutkielmaa	1983	86.2
Varpio, Yrjö.	Suomalaisen kirjallisuuden tutkimuksen historia	1986	86.2
Varpio, Yrjö.	Väinö Linnan elämä	2006	86.2
VILKEMAA, HILJA.	MINNA CANTH : ELÄMÄKERRALLISIA PIIRTEITÄ	1931	86
Virtanen, N. P.	Teuvo Pakkala : huomioita ja vaikutelmia Vaaran" runoilijasta ja hänen teoksistaan"	1933	86.21
	Unkarin kirjallisuus	1986	86
	Turja jo eläessään	1986	86.25
	Kirjojen meri : professori Annamari Sarajaksen juhlakirja 12.10.1983	1983	86.2

	Muinaisrunot ja todellisuus : suomen kansan vanhojen runojen historiallinen tausta	1987	86.01
	Perinteentutkimuksen perusteita	1980	86.2
	Teksti ja konteksti	1986	86.2
	Nälkämaan keisari : kuvia Kiannon Suomesta 1874-1970	1986	86.21
	Suomalaisia nykylyyrikoita	1986	86.2
	Enteitä ja uhmaa : kirjailijan nuoruus : näytteitä Suomalaisen kirjallisuuden seuran kirjallisuusarkiston kokoelmista	1987	86.1103
	Kotimaisia lasten- ja nuortenkirjailijoita. 8 /	2012	86.1103
	Kotimaisia lasten- ja nuortenkirjailijoita. 5 /	2008	86.203
	Suomalaisia näytelmäkirjailijoita. 2 /	2011	86.1103
	Kirja joka muutti elämäni	2013	86.1
	Kotimaisia lasten- ja nuortenkirjailijoita. 6 /	2009	

LIITE 3. Täysin lainaamattomat teokset

Nimike	Tekijä	julkaisu- vuosi	Luokka
Elävät aakkoset : lasten ja nuorten käännöstietokirjallisuus 1600-1800 -luvulla	Bengtsson, Niklas.	2013	86.11
RITVALAN HELKAJUHLA	Enäjärvi-Haavio, Elsa.	1953	86.21
Minttu, Jason ja Peikonhäntä : lasten kuvakirjoja kipeistä aiheista	Heikkilä-Haluttunen, Päivi.	2010	86.11
Ulkomaisia satu- ja kuvakirjailijoita. 1 /	Koski, Mervi.	2011	86.110 3
Kirjallisuustieteen peruskurssi	Kupiainen, Unto	1960	86
Marcel Proust	Maurois, André.	1984	86.61
KIRJALLISUUDEN OPAS : JATKOKOULUJA JA KANSALAIPOISTOJA VARTEN	NALLINMAA, ELMA.	1948	86
Suomalaisia tietokirjailijoita. 2 /	Niku, Risto.	2010	86.180 3
Unohdetut kirjailijat	Nummelin, Juri.	2007	86.203
Yhdeksän unelmaa	Paasilinna, Arto.	2002	86.2
SUURENNUSLASI : TUTKIELMIA JA ESSEITÄ KIRJALLISUUDESTA	RANTAVAARA, IRMA.	1965	86
Yksilö vastaan yhteiskunta : esseitä	Rikama, Juha.	2011	86
Nautintojen ajan aarre : William Shakespearen Sonetit	Simonsuuri, Kirsti.	2005	86.5
Suomalaisia nykykirjailijoita	Tarkka, Pekka.	1980	86.203
Joel Lehtonen. 2, Vuodet 1918-1934 /	Tarkka, Pekka.	2012	86.2
Teuvo Pakkala : huomioita ja vaikutelmia Vaaran" runoilijasta ja hänen teoksistaan"	Virtanen, N. P.	1933	86
Perinteentutkimuksen perusteita		1980	86.21
Kirjojen meri : professori Annamari Sarajaksen juhlakirja 12.10.1983		1983	86
Unkarin kirjallisuus		1986	86.25
Suomalaisia näytelmäkirjailijoita. 2 /		2011	86.203

LIITE 4. Kyselylomake

Sähköpostikyselyn kysymykset:

1. Kenen vastuualueeseen kuuluu luokan 86 varastointi kirjastossanne?
2. Minkälaisilla kriteereillä 86 luokan aineistoa otetaan vastaan varastoitavaksi?
3. Onko olemassa jotain aineistoa, jota ei 86 luokasta varastoida lainkaan?
4. Kuinka paljon otatte vastaan varastoitavaa aineistoa muista Tiekkö-kirjastoista (esimerkiksi vuosittain)?
5. Onko kirjastollanne olemassa kirjallista varastointiohjetta 86 luokan osalta?
6. Oma käsityksenne Tiekkö-kirjastojen varastointivastuualueiden toimivuudesta.
7. Muita kommentteja.